

Dansk udgave

Meddelelser og oplysninger

<u>Informationsnummer</u>	Indhold	Side
	I Meddelelser	
	Kommissionen	
2003/C 67/01	Euroens vekselkurs	1
2003/C 67/02	Statsstøtte — Tyskland — Støtte C 11/03 (ex NN 160/02) — Redningsstøtte til Fairchild Dornier GmbH — Opfordring til at fremsætte bemærkninger efter EF-traktatens artikel 88, stk. 2 ⁽¹⁾	2
2003/C 67/03	Anmeldelse af en planlagt fusion (Sag COMP/M.3067 — Intesa/Capitalia/IMI Investimenti/Unicredito/Fidis Retail) ⁽¹⁾	9
	DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE SAMARBEJDSOMRÅDE	
	Det Rådgivende EØS-Udvalg	
2003/C 67/04	Det Rådgivende EØS-udvalgs resolution af 26. juni 2002 om udvidelsen og fremtiden for EØS	10
2003/C 67/05	Det Rådgivende EØS-udvalg af 26. juni 2002 Resolution om styreformer og virksomhedens sociale ansvar i en globaliseret verden	14
	EFTA-Tilsynsmyndigheden	
2003/C 67/06	Meddelelse fra EFTA-Tilsynsmyndigheden — Meddelelse om aftaler af ringe betydning, der ikke indebærer en mærkbar begrænsning af konkurrencen i henhold til artikel 53, stk. 1, i EØS-aftalen (bagatelaftaler)	20

Meddelelse til læserne (se omslagets tredje side)

MEDDELELSE

Den 21. marts 2003 udkommer »Fælles sortsliste over grøntsagsarter — 15. tilføjelse til 21. samlede udgave« som *Den Europæiske Unions Tidende* C 68 A.

For abonnenter på EU-Tidende er nummeret gratis for hvert abonnement og i den/de pågældende sprogversion(er). Abonnenter, der ønsker at modtage denne EU-Tidende, bedes returnere nedenstående bestillingsseddel i udfyldt stand med angivelse af deres abonnementskode (findes til venstre på forsendelsesetiketterne — begynder med O/.....). Den pågældende EU-Tidende leveres gratis i op til et år fra udgivelsesdatoen.

Hvis De ikke er abonnent, men alligevel er interesseret i et eksemplar af dette nummer af EU-Tidende, kan De købe det ved henvendelse til vores salgsagenter (se bagsiden).

Denne EU-Tidende er — ligesom alle EUT-udgaver (L, C, CE) — gratis tilgængeligt på Internet: <http://europa.eu.int/eur-lex>

BESTILLINGSSEDDEL

**Kontoret for
De Europæiske Fællesskabers
Officielle Publikationer**
Abonnementsafdelingen
2, rue Mercier
L-2985 Luxembourg

Min abonnementskode er: O/.....

Send mig venligst ... gratis eksemplar(er) af **EU-Tidende C 68 A/2003**, som jeg har ret til ifølge mit (mine) abonnement(er).

Navn:

Adresse:

.....

Dato: Underskrift:

I

(Meddelelser)

KOMMISSIONEN

Euroens vekselkurs ⁽¹⁾

19. marts 2003

(2003/C 67/01)

1 euro =

Valuta			Kurs	Valuta			Kurs
USD	amerikanske dollar		1,057	LVL	lettiske lats		0,6175
JPY	japanske yen		126,08	MTL	maltesiske lira		0,422
DKK	danske kroner		7,4288	PLN	polske zloty		4,3032
GBP	pund sterling		0,6787	ROL	rumænske leu	35 395	
SEK	svenske kroner		9,196	SIT	slovenske tolar		231,9725
CHF	schweiziske franc		1,4713	SKK	slovakiske koruna		41,725
ISK	islandske kroner		84,49	TRL	tyrkiske lira	1 796 000	
NOK	norske kroner		7,8785	AUD	australske dollar		1,7863
BGN	bulgarske lev		1,95	CAD	canadiske dollar		1,5675
CYP	cypriotiske pund		0,58377	HKD	hongkongske dollar		8,2437
CZK	tjekkiske koruna		31,57	NZD	newzealandske dollar		1,9212
EEK	estiske kroon		15,6466	SGD	singaporeanske dollar		1,8697
HUF	ungarske forint		245,33	KRW	sydkoreanske won	1 328,65	
LTL	litauiske litas		3,4523	ZAR	sydafrikanske rand		8,6616

⁽¹⁾ Kilde: Referencekurs offentliggjort af Den Europæiske Centralbank.

STATSSTØTTE — TYSKLAND

Støtte C 11/03 (ex NN 160/02) — Redningsstøtte til Fairchild Dornier GmbH

Opfordring til at fremsætte bemærkninger efter EF-traktatens artikel 88, stk. 2

(2003/C 67/02)

(EØS-relevant tekst)

Ved brev af 5. februar 2003, der er gengivet på det autentiske sprog efter dette resumé, meddelte Kommissionen Tyskland, at den havde besluttet at indlede proceduren efter EF-traktatens artikel 88, stk. 2, over for ovennævnte støtteforanstaltning.

Interesserede parter kan senest en måned efter offentliggørelsen af nærværende resumé og det efterfølgende brev sende deres bemærkninger til:

Europa-Kommissionen
Generaldirektoratet for Konkurrence
Direktorat H
B-1049 Bruxelles
Fax (32-2) 296 98 16.

Disse bemærkninger vil blive videresendt til Tyskland. Interesserede parter, der fremsætter bemærkninger til sagen, kan skriftligt anmode om at få deres navne hemmeligholdt. Anmodningen skal være begrundet.

RESUMÉ

Sagsforløb

Den 19. juli 2002 godkendte Kommissionen redningsstøtte til Dornier. Støtten bestod af en garanti over tre måneder. Den 6. august 2002 meddelte Tyskland Kommissionen, at man agtede at forlænge den godkendte garanti. Der blev bedt om yderligere oplysninger den 16. august 2002 og den 1. oktober 2002. Tyskland svarede den 13. september 2002 og den 12. november 2002. Der blev fremsendt yderligere detaljer den 18. december 2002.

Beskrivelse

Selskabet: Dornier er en tysk flyfabrikant, der siden 1996 har været ejet af det amerikanske selskab Fairchild Aerospace. Dornier fremstiller regionale flyvemaskiner og flykomponenter. Selskabet er beliggende i Oberpfaffenhofen-Wessling (Bayern), hvor det havde 3 600 ansatte. Fremstillings- og salgsstederne i USA er blevet afviklet. Selskabet indgav konkursbegæring i marts 2002. Konkursbehandlingen blev indledt den 2. april 2002.

Foranstaltningerne: Den 19. juli 2002 godkendte Kommissionen en 50 % subsidieret garanti fra den tyske forbundsregering og delstaten Bayern til et lån på 90 mio. USD. Garantien blev

godkendt som redningsstøtte for den periode, som Tyskland havde anmodet om (tre måneder). Denne periode begyndte ved godkendelsen og sluttede den 20. september 2002.

Tyskland har nu meddelt, at garantien vil blive forlænget indtil den 20. december 2002, dvs. yderligere tre måneder, idet hensigten er at bevare selskabet, mens der søges efter en finanspartner. Betingelserne for garantien er uændret. Den vedrører det samme lån, som ikke er fuldt udnyttet.

I denne anden anmeldelse omtales en yderligere foranstaltning: Bundesanstalt für Arbeit — et statsligt beskæftigelseskontor — har overtaget 19,2 mio. EUR af de samlede udgifter til en social plan mellem selskabets ledelse og repræsentanter for arbejdstagerne med henblik på at reducere den nuværende arbejdsstyrke fra 3 600 til 1 800. De samlede udgifter til denne sociale plan udgør 29,5 mio. EUR. De resterende 10,3 mio. EUR skal finansieres af selskabet, ifølge oplysningerne ved hjælp af pengestrømme og en særskilt bankkredit (ubestemt), som skal fremskaffes på markedsvilkår.

Vurdering

I forbindelse med denne foreløbige vurdering finder Kommissionen, at både forlængelsen af garantien og Bundesanstalt für Arbeits foranstaltninger på grundlag af § 254 i den tyske sociallov (»SGB III«) bør betragtes som støtte.

På grundlag af de foreliggende oplysninger er Kommissionen stærkt i tvivl om, hvorvidt støttepakken til Dornier er forenelig med fællesmarkedet. Hvis pakken vurderes som redningsstøtte, opstår der en høj grad af tvivl om støttens form, varighed og formål, og hvorvidt støtten er begrænset til det absolut nødvendige. Hvis pakken vurderes som omstrukturingsstøtte, opstår der en høj grad af tvivl om, hvorvidt det konkursramte selskab kan overleve på sigt, da der mangler en fornuftig omstrukturingsplan og et væsentligt tilskud til en eventuel omstrukturering.

Kommissionen har derfor besluttet at indlede den formelle undersøgelsesprocedure med henblik på at afklare, om de pågældende foranstaltninger har karakter af statsstøtte, og om de er forenelige med fællesmarkedet.

I henhold til artikel 14 i Rådets forordning (EF) nr. 659/1999 kan ulovligt udbetalt støtte kræves tilbagebetalt af støttemodtageren.

BREVETS ORDLYD

»Die Kommission teilt der Bundesrepublik Deutschland mit, dass sie nach Prüfung der von den deutschen Behörden zu der vorerwähnten Maßnahme übermittelten Angaben beschlossen hat, das Verfahren nach Artikel 88 Absatz 2 EG-Vertrag einzuleiten.

I. VERFAHREN

1. Am 19. Juni 2002 genehmigte die Kommission eine Rettungsbeihilfe zugunsten der Fairchild Dornier GmbH (nachstehend „Dornier“) ⁽¹⁾. Die Beihilfe bestand in einer Bürgschaft für drei Monate.
2. Mit Schreiben vom 6. August 2002, das am selben Tag eingetragen wurde, teilte Deutschland der Kommission seine Absicht mit, die genehmigte Bürgschaft zu verlängern. Die Verlängerung der Bürgschaft wurde als neue Maßnahme eingestuft und zunächst als angemeldete Beihilfe unter der Nummer 515/2002 registriert. Im Verlaufe einer ersten Prüfung zeigte sich, dass die Bürgschaft bereitgestellt worden ist, ohne die Genehmigung der Kommission abzuwarten. Daraufhin wurde der Vorgang als nicht angemeldete Beihilfe unter der Nummer NN 160/2002 eingetragen.
3. Mit Schreiben vom 16. August 2002 forderte die Kommission zusätzliche Angaben an, die Deutschland mit Schreiben vom 12. September 2002 übermittelte, das am folgenden Tag eingetragen wurde. Die Antwort Deutschlands rief ernste Bedenken hervor, denen die Kommission in ihrem Schreiben vom 1. Oktober 2002 Ausdruck gab. Deutschland antwortete darauf mit Schreiben vom 12. November

2002, das am selben Tag eingetragen wurde. Ergänzende Klarstellungen gingen am 18. Dezember 2002 ein.

II. BESCHREIBUNG

Das begünstigte Unternehmen

4. Die Fairchild Dornier GmbH ist ein deutscher Flugzeughersteller mit einer langen Betriebsgeschichte und Tradition. Die frühere Dornier Luftfahrt GmbH gehörte 1988 bis 1996 Daimler-Benz Aerospace (DASA). 1996 erwarb das US-amerikanische Unternehmen Fairchild Aerospace eine Mehrheitsbeteiligung an dem Unternehmen, das daraufhin in Fairchild Dornier GmbH (nachstehend „Dornier“) umbenannt wurde.
5. Dornier stellt Regionalflugzeuge und Flugzeugkomponenten her. Das Unternehmen wurde nach deutschem Recht als GmbH gegründet und ist in Deutschland (Wessling) eingetragen. Die Produktionsbetriebe und der Hauptsitz liegen in Oberpfaffenhofen-Wessling, wo derzeit rund 3 600 Mitarbeiter beschäftigt sind.
6. Fairchild Aerospace gehört der Clayton, Dubilier & Rice, Inc. sowie der Allianz Capital Partners GmbH. Clayton, Dubilier & Rice, Inc. ist eine private Investitionsgesellschaft mit Filialen in New York, Menlo Park (Kalifornien) und London. Die Allianz Capital Partners GmbH ist das Privatunternehmen der Allianzgruppe, einem der führenden europäischen Versicherungskonzerne mit Sitz in München.
7. Dornier stellte im März 2002 einen Insolvenzantrag. Das Insolvenzverfahren wurde am 2. April 2002 eröffnet. Presseberichten zufolge prüfen die nationalen Gerichte derzeit, ob das Verfahren seine Richtigkeit hat. Die Presse berichtete außerdem, dass ein Teil der Tätigkeitsbereich des Unternehmens auf dem Markt verkauft werden wird und ein Teil voraussichtlich geschlossen wird.

Der Markt

8. Dornier baut Regionalflugzeuge sowie Flugzeugkomponenten. Der einzige europäische Wettbewerber auf dem Markt für Regionalflugzeuge ist nunmehr ATR ⁽²⁾, da sich die britische Aerospace vor kurzem aus diesem Markt zurückgezogen hat. Weitere Wettbewerber auf dem Weltmarkt sind der kanadische Flugzeugbauer Bombardier und der brasilianische Flugzeugbauer Embraer. Gemessen an der Zahl der verkauften Flugzeuge ist Bombardier inzwischen der weltweit führende Hersteller, gefolgt von Embraer. Auf dem Markt für Flugzeugkomponenten betätigen sich verschiedene europäische (z. B. das schwedische Unternehmen Saab und das niederländische Unternehmen Stork) sowie nichteuropäische Wettbewerber.

⁽¹⁾ N 267/2002, SG(2002) D/230289 vom 19.6.2002.

⁽²⁾ Ein Konsortium, in dem sich EADS (European Aeronautic Defence and Space Company) und Alenia Aerospazio zusammengeschlossen haben.

Die Finanzmaßnahmen

9. Am 19. Juni 2002 genehmigte die Kommission eine 50%ige Ausfallbürgschaft der Bundesregierung und des Freistaats Bayern für ein Darlehen in Höhe von 90 Mio. USD. Die Bürgschaft wurde als mit dem EU-Vertrag zu vereinbarende Rettungsbeihilfe betrachtet. Die Kommission genehmigte die Beihilfe für den von Deutschland beantragten Zeitraum, d. h. für drei Monate. Dieser Zeitraum sollte mit der Genehmigung beginnen und am 20. September 2002 auslaufen.
10. Die neu notifizierte Beihilfe bestand nach deutschen Angaben aus einer Verlängerung der genehmigten Bürgschaft bis zum 20. Dezember 2002, d. h. um drei weitere Monate. Das Unternehmen — so die deutschen Behörden —, dem es nicht gelungen sei, im Laufe der ursprünglich vorgesehenen Frist von drei Monaten einen Finanzpartner zu finden, benötige mehr Zeit. Mit der Verlängerung der Bürgschaft solle der Fortbestand des Unternehmens gesichert und weiter nach einem Finanzpartner gesucht werden.
11. Die Bedingungen der Bürgschaft bleiben unverändert. Die Bürgschaft bezieht sich auf denselben Kredit, der nach deutschen Angaben nicht voll ausgeschöpft wurde. Wie in der Entscheidung der Kommission vom 19. Juni 2002 erläutert, beläuft sich der Kredit auf insgesamt 90 Mio. USD und wurde von einem Bankenkonsortium für die Zeit vom 22. April 2002 bis 31. März 2003 ausgereicht.
12. In der Anmeldung vom 6. August 2002 wird eine weitere Maßnahme erwähnt. Deutschen Angaben zufolge muss die derzeitige Beschäftigtenzahl von 3 600 auf 1 800 verringert werden. Hierzu hat die Unternehmensleitung mit den Personalvertretern einen Sozialplan ausgehandelt. Die darin vorgesehenen Maßnahmen sollen die Wiedereingliederung der Beschäftigten in den Arbeitsmarkt unterstützen. Der Plan trat am 1. Juli 2002 in Kraft, doch ist die Kommission nicht über dessen Gesamtdauer informiert worden. Die Kosten des Sozialplans belaufen sich auf insgesamt 29,5 Mio. EUR. Die Bundesanstalt für Arbeit wird 19,2 Mio. EUR und das Unternehmen die verbleibenden 10,3 Mio. EUR übernehmen. Nach deutschen Angaben wird der Beitrag von Dornier zum Sozialplan über den Cash-flow und einen gesonderten Bankkredit finanziert, der zu Marktbedingungen aufgenommen werden soll. Die Bundesanstalt für Arbeit hat bereits ca. 12,2 Mio. EUR gezahlt.

III. WÜRDIGUNG

13. Gemäß Artikel 6 Absatz 1 der Verordnung (EG) Nr. 659/1999 des Rates vom 22. März über besondere Vorschriften für die Anwendung von Artikel 93 EG-Vertrag⁽³⁾ soll eine Entscheidung über die Eröffnung des förmlichen Prüfverfahrens eine vorläufige Würdigung des Beihilfecharakters der Maßnahmen enthalten und Bedenken hinsichtlich ihrer Vereinbarkeit darstellen.

Staatliche Beihilfe im Sinne von Artikel 87 Absatz 1 EG-Vertrag

14. Gemäß Artikel 87 Absatz 1 EG-Vertrag sind Beihilfen, die durch die Begünstigung bestimmter Unternehmen oder Produktionszweige den Wettbewerb verfälschen oder zu verfälschen drohen, mit dem Gemeinsamen Markt unvereinbar, soweit sie den Handel zwischen Mitgliedstaaten beeinträchtigen und soweit der Vertrag nichts anderes bestimmt. Daher muss die Kommission die verschiedenen Maßnahmen prüfen, um festzustellen, ob staatliche Beihilfen vorliegen.
15. Als Erstes ist die Verlängerung der 50%igen Bürgschaft zu würdigen. Wie in der Entscheidung der Kommission vom 19. Juni 2002 festgestellt — was von Deutschland zu keiner Zeit bestritten wurde —, wird die Bürgschaft aus staatlichen Mitteln gewährt und verschafft dem Unternehmen in Schwierigkeiten einen Vorteil, den es von einem Privatinvestor nicht erhalten hätte. Da in dem betreffenden Wirtschaftszweig Wettbewerb und Handel bestehen, kann die finanzielle Begünstigung eines Unternehmens gegenüber seinen Wettbewerbern den Wettbewerb verfälschen und den Handel zwischen Mitgliedstaaten beeinträchtigen. Folglich wurde die Bürgschaft als staatliche Beihilfe im Sinne von Artikel 87 Absatz 1 EG-Vertrag betrachtet. Die Kommission erinnert in der Entscheidung vom 19. Juni 2002 daran, dass die Bürgschaft nur für den von Deutschland beantragten Zeitraum von drei Monaten genehmigt wird. Eine Verlängerung der Bürgschaft um weitere drei Monate stellt eine zusätzliche Begünstigung des Unternehmens dar und ist als neue Beihilfe anzusehen. Die Kommission stellt fest, dass Deutschland diese Auffassung nicht bestreitet und die Maßnahme als neue Rettungsbeihilfe angemeldet hat. Daher würdigt die Kommission die Verlängerung der Bürgschaft als staatliche Beihilfe im Sinne von Artikel 87 Absatz 1 EG-Vertrag.
16. Zum Zweiten ist der Beitrag der Bundesanstalt für Arbeit in Höhe von 19,2 Mio. EUR zu den Kosten des Sozialplans zu würdigen. Diese Maßnahme wurde auf Grundlage von §§ 254 des Deutschen Sozialgesetzbuchs III angenommen. Nach deutscher Auffassung stellt die Maßnahme keine staatliche Beihilfe dar, da sie dem zu entlassenden Teil der Belegschaft unmittelbar zugute kommt. Die im Rahmen des Sozialplans zu finanzierenden Maßnahmen werden von Deutschland als individuelle Unterstützung der Beschäftigten beschrieben, die darauf ausgerichtet sind, deren Stärken und Schwächen zu ermitteln, Ziele festzulegen, Schulungen und mobilitätsfördernde Maßnahmen durchzuführen, eine Jobbörse zu organisieren usw. Für die Dauer der Sozialplans, die von Deutschland nicht angegeben wurde, werden die Löhne bis zu 80 % durch diese Sozialmaßnahme ersetzt. Die Beschäftigten verzichten auf die verbleibenden 20 % ihrer Löhne für die Gesamtdauer des Sozialplans. Nach Abschluss des Sozialplans wird die Hälfte der Belegschaft entlassen. Wäre der Plan nicht ausgehandelt worden, wäre nach deutschen Angaben die halbe Belegschaft unverzüglich entlassen worden und das Unternehmen wäre nicht in der Lage gewesen, für diese Kosten aufzukommen. Folglich stellt Deutschland fest, dass alleinige Begünstigte die Beschäftigten sind, die auf unbestimmte Dauer zumindest 80 % ihres Lohns erhalten und denen Fördermaßnahmen angeboten werden, um noch vor der Entlassung eine Wiedereingliederung in den Arbeitsmarkt zu ermöglichen.

⁽³⁾ ABl. L 83 vom 27.3.1999, S. 1.

17. Die Kommission kann sich zum jetzigen Zeitpunkt der deutschen Auffassung, diese Maßnahmen seien keine Beihilfen, nicht anschließen. In der Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofs heißt es dazu: „Der Begriff der Beihilfe umfasst die von den staatlichen Stellen gewährten Vorteile, die in verschiedener Form die Belastungen mindern, die ein Unternehmen normalerweise zu tragen hat. Die teilweise Befreiung von den Soziallasten, die Arbeitgeber in einem bestimmten Sektor zu tragen haben, ist eine Beihilfe im Sinne von Artikel 92 Absatz 1 EG-Vertrag (nach Änderung jetzt Artikel 87 Absatz 1 EG), wenn diese Maßnahme diese Unternehmen teilweise von den finanziellen Lasten freistellen soll, die sich aus der normalen Anwendung des allgemeinen Sozialversicherungssystems ergeben, ohne dass diese Befreiung durch die Natur oder den inneren Aufbau dieses Systems gerechtfertigt ist. Staatliche Eingriffe sind nicht schon wegen ihres sozialen Charakters von einer Einordnung als Beihilfen im Sinne des Artikels 92 EG-Vertrag ausgenommen.“⁽⁴⁾ Wie anlässlich einer Besprechung mit den deutschen Behörden erläutert wurde, ist nicht auszuschließen, dass Maßnahmen nach §§ 254 ff. SGB III als staatliche Beihilfe eingestuft werden können⁽⁵⁾.
18. Im anstehenden Fall kann die Kommission bisher nicht ausschließen, dass Dornier die gesamten Kosten des mit den Personalvertretern ausgehandelten Sozialplans selbst getragen hätte. Außerdem werden während der unbefristeten Laufzeit des Plans die Löhne der Beschäftigten durch Zuwendungen ersetzt, die im Rahmen des Sozialplans vereinbart wurden. Es ist unklar, ob die Beschäftigten nur an den Maßnahmen im Rahmen dieses Sozialplans teilnehmen oder sie auch im Unternehmen tätig sein werden. Den von Deutschland an die Kommission übermittelten Unterlagen zufolge wird die wöchentliche Arbeitszeit um 21 % reduziert. Es wird jedoch nicht erwähnt, dass die gesamte reduzierte Arbeitszeit diese Maßnahmen im Rahmen des Sozialplans gewidmet sein wird. Folglich kann die Kommission nicht ausschließen, dass die Beschäftigten weiterhin im Unternehmen tätig sein werden und, wenn diese der Fall ist, in welchen Bereichen. In diesem Zusammenhang hat der Europäische Gerichtshof festgestellt, dass „Kosten für die Entlohnung der Beschäftigten jedoch wesensmäßig und unabhängig davon, ob sie auf gesetzlichen Verpflichtungen oder Tarifverträgen beruhen oder nicht, die Bilanz der Unternehmen belasten“⁽⁶⁾. Da der Sozialplan zu 65 % von der Bundesanstalt für Arbeit finanziert wird, kann nicht ausgeschlossen werden, dass diese Stelle während der Laufzeit des Plans für 65 % der Löhne der Belegschaft aufkommt und dass Dornier folglich für einen unbefristeten Zeitraum von Kosten entlastet werden könnte, die das Unternehmen andernfalls selbst tragen würde.
19. Deutschland verweist darauf, dass Dornier einen Teil der Kosten des Sozialplans über den Cash-flow und einen gesonderten, nicht näher definierten Bankkredit zu Marktkonditionen finanzieren wird. Nach Auffassung der
- Kommission ist fragwürdig, wie das Unternehmen, das seit April 2002 zahlungsunfähig ist, genügend Cash-flow erwirtschaften soll, um die verbleibenden 35 % der Sozialplankosten zu tragen. Da außerdem bereits alle verfügbaren Vermögensgegenstände zur Kreditbeschaffung herangezogen wurden, ist zweifelhaft, dass das Unternehmen einen zusätzlichen Kredit zu Marktkonditionen erhält. Selbst wenn es Dornier effektiv gelingen sollte, für die verbleibenden 35 % des Sozialplans aufzukommen, ändert dies nichts an der Tatsache, dass 65 % dieser Lohnersatzkosten von einer staatlichen Stelle finanziert werden.
20. Abschließend stellt Deutschland fest, dass alle von der Bundesanstalt für Arbeit gezahlten Beträge in die Insolvenzmasse einfließen und folglich dem Unternehmen keinen Vorteil verschaffen. Im Rahmen dieser vorläufigen Würdigung gelangt die Kommission jedoch zu der Auffassung, dass Dornier mittels dieser Maßnahmen in die Lage versetzt wird, seinen Betrieb weiterzuführen, ohne für 65 % der Löhne der Hälfte seiner Belegschaft aufzukommen. Diese Kosten sollten nach Kommissionsauffassung von Dornier allein getragen werden. Deshalb verschafft der Beitrag der Bundesanstalt für Arbeit zu dem Sozialplan dem Unternehmen möglicherweise einen Vorteil, der, wenn er tatsächlich zurückgefordert würde, mit einem zinslosen Darlehen vergleichbar ist. Dieser mögliche Vorteil wird nicht dadurch aufgehoben, dass die Bundesanstalt für Arbeit versucht, die Beträge im Rahmen des Insolvenzverfahrens zurückzuerlangen. Zum jetzigen Zeitpunkt kann die Kommission nur bezweifeln, dass ein marktwirtschaftlicher Unternehmer dem Unternehmen einen vergleichbaren Vorteil gewährt hätte: erstens aufgrund der reduzierten Möglichkeit, dieses Geld wiederzubekommen, und zweitens aufgrund des Fehlens jeglicher Einnahmen für die Bundesanstalt für Arbeit.
21. Deshalb sind die Maßnahmen der Bundesanstalt für Arbeit bei der vorläufigen Würdigung als Beihilfe im Sinne des Artikels 87 Absatz 1 EG-Vertrag zu werten.
22. Darüber hinaus dürfte der Abbau der Dornier-Belegschaft von 3 600 auf 1 800 Mitarbeiter sehr hohe Kosten verursachen, die in der Regel die Hauptkomponente eines Sozialplans ausmachen. Die Kommission ist nicht darüber informiert, wie die Abfindungskosten von dem Unternehmen finanziert werden. Die Personalkosten für die verbleibende Hälfte der Belegschaft werden nach deutschen Angaben über den Cash-flow finanziert. Auch hier ist zweifelhaft, ob das Unternehmen diesen Cash-flow erwirtschaften kann.
23. Daher kann in der jetzigen Phase nicht ausgeschlossen werden, dass die Abfindungs- und Lohnkosten des verbleibenden Teils der Belegschaft durch weitere staatliche Beiträge finanziert werden. Sollte dies der Fall sein, stellt die Kommission fest, dass Erwägungsgrund 59 der Leitlinien der Gemeinschaft für staatliche Beihilfen zur Rettung und Umstrukturierung von Unternehmen in Schwierigkeiten⁽⁷⁾ Folgendes bestimmt: „Die Verpflichtungen zur Zahlung von Abfindungen und/oder Vorruhestandsgeld, die einem Unternehmen aufgrund arbeitsrechtlicher Vorschriften oder

⁽⁴⁾ Urteil des Gerichtshofs vom 5. Oktober 1999 in der Rechtssache C-251/97: Französische Republik gegen Kommission der Europäischen Gemeinschaften, Sammlung der Rechtsprechung 1999, S. I-6639.

⁽⁵⁾ 23. und 24. September 2002 in Berlin.

⁽⁶⁾ Europäischer Gerichtshof vom 12.12.2002, C-5/01, Belgien/Kommission.

⁽⁷⁾ ABl. C 288 vom 9.10.1999.

tariflicher Vereinbarungen mit den Gewerkschaften bei Entlassungen obliegen, verursachen Kosten, die zu den aus Eigenmitteln zu deckenden normalen Kosten eines Unternehmens gehören. Daher ist jeder staatliche Beitrag zu diesen Kosten unabhängig davon, ob er direkt an das Unternehmen oder über eine andere staatliche Stelle an die Arbeitnehmer gezahlt wird, als Beihilfe anzusehen.“ Sollte die Bundesanstalt für Arbeit oder eine andere staatliche Stelle für die Lohn- und/oder Abfindungskosten aufkommen, wäre dies als staatliche Beihilfe anzusehen. Die Kommission erinnert daran, dass Deutschland aufgrund des Vertrags verpflichtet ist, jede Beihilfe im Sinne von Artikel 87 Absatz 1 EG-Vertrag vor der Gewährung anzumelden.

Vereinbarkeit der Beihilfe mit dem Gemeinsamen Markt

24. Artikel 87 Absätze 2 und 3 EG-Vertrag sehen Ausnahmen von dem allgemeinen Beihilfeverbot des Absatzes 1 vor.
25. Zum jetzigen Zeitpunkt ist die Kommission der Ansicht, dass die in Artikel 87 Absatz 2 EG-Vertrag vorgesehene Ausnahmen im vorliegenden Fall nicht anwendbar sind, da es sich weder um Beihilfen sozialer Art an einzelne Verbraucher noch um Beihilfen zur Beseitigung von Schäden, die durch Naturkatastrophen oder sonstige außergewöhnliche Ereignisse entstanden sind, oder Beihilfen für die Wirtschaft bestimmter, durch die Teilung Deutschlands betroffener Gebiete der Bundesrepublik Deutschland handelt.
26. Artikel 87 Absatz 3 Buchstabe a) und Buchstabe c) EG-Vertrag sehen weitere Ausnahmen vor. Da mit der Beihilfe kein regionales Ziel verfolgt wird, sondern ein Unternehmen in Schwierigkeiten gerettet werden soll, ist die Kommission zum jetzigen Zeitpunkt der Ansicht, dass lediglich die Ausnahme des Artikels 87 Absatz 3 Buchstabe c) EG-Vertrag in Betracht kommt. Danach können Beihilfen zur Förderung der Entwicklung gewisser Wirtschaftszweige oder Wirtschaftsgebiete als mit dem Gemeinsamen Markt vereinbar angesehen werden, soweit sie die Handelsbedingungen nicht in einer Weise verändern, die dem gemeinsamen Interesse zuwiderläuft. Zur Würdigung staatlicher Rettungs- und Umstrukturierungsbeihilfen hat die Kommission einschlägige Leitlinien herausgegeben („Leitlinien für die Beurteilung von staatlichen Beihilfen zur Rettung und Umstrukturierung von Unternehmen in Schwierigkeiten“⁽⁸⁾).
27. Die Verlängerung der Bürgschaft wurde als Rettungsbeihilfe angemeldet und wird als solche bewertet. Allerdings ist die Kommission der Auffassung, dass die Verlängerung der Bürgschaft als Teil des gesamten Rettungspakets für Dornier zu würdigen ist, d. h. zusammen mit den bisher mitgeteilten Maßnahmen der Bundesanstalt für Arbeit. Daher wird die Kommission zunächst prüfen, ob das Maßnahmenpaket als Rettungsbeihilfe eingeordnet werden kann.
28. Um genehmigungsfähig zu sein, muss die in Erwägungsgrund 10 der Leitlinien definierte Rettungsbeihilfe nachstehend beschriebene Kriterien erfüllen. Da ein Insolvenzverfahren eingeleitet wurde, gilt Dornier im Sinne von Erwägungsgrund 6 der Leitlinien als Unternehmen in Schwierigkeiten und ist somit beihilfefähig.
29. Bei den Beihilfen muss es sich um Liquiditätsbeihilfen in Form von Kreditbürgschaften oder Krediten handeln. Die vorliegende Bürgschaft erfüllt dieses Erfordernis. Wie in der Entscheidung vom 19. Juni 2002 festgestellt, ist der Zinssatz des durch die Bürgschaft abgesicherten Darlehens (Libor + 2,5 %) nach einschlägiger Erfahrung der Kommission mit dem Bezugssatz vergleichbar, der in Euro ausgedrückt in der EU gelten würde. Doch geht es aus den vorliegenden Informationen nicht hervor, ob die Maßnahmen der Bundesanstalt für Arbeit in Form von Krediten oder Bürgschaften durchgeführt wurden. Vielmehr scheint es sich bei den Maßnahmen um Zuschüsse zu handeln. Das Kriterium der Leitlinien wird also offensichtlich nicht erfüllt.
30. Die Beihilfen müssen mit Krediten verbunden sein, deren Restlaufzeit nach Auszahlung des letzten Teilbetrags der Kreditsumme an das Unternehmen höchstens zwölf Monate beträgt. Der durch die Bürgschaft abgesicherte Kredit muss bis zum 31. Mai 2002 zurückgezahlt werden, also innerhalb von 10 Monaten nach Zahlung des letzten Teilbetrags, die im Juni 2002 erfolgte. Aus den vorliegenden Informationen geht nicht hervor, ob der Beitrag der Bundesanstalt für Arbeit überhaupt zurückgezahlt werden muss, obwohl Deutschland behauptet, dass die Bundesanstalt für Arbeit versuchen wird, dieses Geld im Rahmen des Insolvenzverfahrens wiederzubekommen. Selbst wenn sie es wiederbekommen wird, ist es unklar, ob dies innerhalb von zwölf Monaten nach der Auszahlung erfolgen würde. Dieses Kriterium der Leitlinien wird also offensichtlich nicht erfüllt.
31. Die Beihilfe muss wegen akuter sozialer Schwierigkeiten gerechtfertigt sein. Dies trifft im Fall von Dornier zu, da es sich um ein insolventes Unternehmen handelt. Die Beihilfe wird zur Weiterführung des Unternehmens verwendet, bis ein Finanzpartner gefunden ist.
32. Bei Anmeldung der Beihilfe muss sich der Mitgliedstaat verpflichten, der Kommission innerhalb von sechs Monaten nach Genehmigung der Rettungsbeihilfe einen Umstrukturierungs- oder Liquidationsplan vorzulegen oder aber den Nachweis zu erbringen, dass das Darlehen vollständig zurückgezahlt und/oder die Bürgschaft beendet worden ist. Deutschland hat sich verpflichtet, der Kommission spätestens sechs Monate nach der Genehmigungsentcheidung vom 19. Juni 2002 einen Umstrukturierungsplan vorzulegen. Allerdings stellt die Kommission fest, dass die Sechsmonatsfrist abgelaufen ist, ohne dass Deutschland einen Umstrukturierungs- oder Liquidationsplan vorgelegt hätte. Auch hat Deutschland nicht den Nachweis erbracht, dass die Bürgschaft beendet worden ist; vielmehr geht aus der zweiten Anmeldung hervor, dass die Bürgschaft mindestens bis zum 20. Dezember 2002 verlängert wurde.

⁽⁸⁾ ABl. C 288 vom 9.10.1999.

33. Die Beihilfe muss auf den Betrag begrenzt sein, der für die Weiterführung des Unternehmens während des Zeitraums erforderlich ist, für den die Beihilfe genehmigt wird. Dies sollte sich in dem Liquiditätsplan widerspiegeln; allerdings hat die Kommission Zweifel daran, ob dieser Plan tragfähig ist und ob sich die Beihilfe auf das strikte Mindestmaß beschränkt. Zweifel an der Tragfähigkeit des Plans ergeben sich deshalb, weil die Vorausschätzungen weder vollständig noch realistisch sind. Die Verlängerung der Bürgschaft sichert hauptsächlich die Materialkosten und die laufenden Ausgaben des Unternehmens, bis ein Finanzpartner gefunden ist. Die Personalkosten sollen nach deutschen Angaben über den Cash-flow finanziert werden. Ein Teil der Kosten des Sozialplans werden ebenfalls über den Cash-flow und einen gesonderten, nicht näher definierten Bankkredit finanziert. Zur Finanzierung der Abfindungskosten liegen keine Angaben vor. Die Kommission bezweifelt, dass ein seit April 2002 insolventes Unternehmen genügend Cash-flow erwirtschaften kann, um all diese Kosten zu decken, und einen Bankkredit zu Marktkonditionen erhält. Daher sind die Vorausschätzungen des Liquiditätsplans wohl kaum realistisch. Des Weiteren wurde der Beitrag der Bundesanstalt für Arbeit nicht in den vorgelegten Liquiditätsplan einbezogen, so dass unklar ist, ob sich das Beihilfepaket auf das strikte Mindestmaß beschränkt.
34. Die Beihilfe sollte grundsätzlich für höchstens sechs Monate genehmigt werden. Da die vorhergehende Genehmigung für drei Monate erteilt wurde, würde dieses Erfordernis nur eingehalten, wenn die Bürgschaft effektiv am 19. Juni beginnen und am 20. Dezember 2002 enden würde. Allerdings ist nicht klar gesichert, dass die Bürgschaft nur bis 20. Dezember 2002 gewährt wird, da der Liquiditätsplan bis Juni 2003 läuft und kein geänderter Bürgschaftsvertrag vorgelegt wurde⁽⁹⁾. Darüber hinaus ist unklar, für welchen Zeitraum die Maßnahmen der Bundesanstalt für Arbeit bereitgestellt werden. Folglich gibt es keinen Beleg dafür, dass das neue Beihilfepaket die für Rettungsmaßnahmen vorgegebene Gesamtdauer von sechs Monaten einhält.
35. Daher bezweifelt die Kommission, dass das neue Beihilfepaket als Rettungsbeihilfe im Sinne der Leitlinien angesehen werden kann. Des Weiteren stellt die Kommission fest, dass eine Rettungsbeihilfe ein einmaliger Vorgang sein soll und dass wiederholte Rettungsmaßnahmen, die lediglich den Status Quo aufrechterhalten und das Unvermeidbare aufschieben würden, nicht erlaubt werden können. Die Kommission erinnert daran, dass bereits am 2. Juni 2002 eine Rettungsbeihilfe zugunsten Dorniers für drei Monate genehmigt wurde, einen Zeitraum, in dem nach Auffassung Deutschlands ein Finanzpartner gefunden werden könnte. Die Kommission kann zum jetzigen Zeitpunkt nicht ausschließen, dass die neue Rettungsbeihilfe, die auch in der Absicht gewährt wird, das Unternehmen, während es nach einem Finanzpartner sucht, am Leben zu erhalten, bloß den Status Quo aufrechterhält und das Unvermeidbare aufschiebt.
36. Die Beihilfen könnten jedoch als Umstrukturierungsbeihilfe mit dem Vertrag vereinbar sein. Die Kommission wird daher diese Frage in den folgenden Absätzen untersuchen.
37. Die Gewährung einer Umstrukturierungsbeihilfe hängt davon ab, dass sich der Mitgliedstaat zur Durchführung eines Umstrukturierungsplans verpflichtet. Dieser Plan muss verschiedene Voraussetzungen erfüllen und auch Maßnahmen umfassen, um nachteilige Auswirkungen der Beihilfe auf Wettbewerber auszugleichen. Die geplante Beihilfe muss sich auf das für die Umstrukturierung notwendige Mindestmaß beschränken. Des Weiteren muss der Beihilfeempfänger aus eigenen Mitteln oder durch Fremdfinanzierung zu Marktbedingungen einen bedeutenden Beitrag leisten. Des Weiteren ist die Beihilfe so zu gewähren, dass dem Unternehmen keine überschüssige Liquidität zugeführt wird, die zu einem aggressiven und marktverzerrenden Verhalten in Tätigkeitsbereichen verwendet werden könnte, die vom Umstrukturierungsprozess nicht betroffen sind.
38. Bisher liegen der Kommission keine Belege dafür vor, dass die fraglichen Maßnahmen diese Voraussetzungen erfüllen. So hat Deutschland der Kommission noch keinen Umstrukturierungsplan vorgelegt, obwohl es dazu verpflichtet wäre. Eingereicht wurde ein Liquiditätsplan, der die Genehmigung der Verlängerung der Bürgschaft abstützen soll. Der Plan läuft bis Juni 2003, also weit über die Rettungsperiode hinaus. Dies könnte darauf hindeuten, dass bestimmte Umstrukturierungsmaßnahmen bereits zwischen Dezember 2002 (wenn die Rettungsbeihilfe ausläuft) und Juni 2003 getroffen werden. Daher könnten die fraglichen Maßnahmen als erste Tranche der Umstrukturierungsbeihilfe angesehen werden. Doch kann die Kommission anhand der spärlichen Informationen nicht feststellen, ob der Liquiditätsplan als tragfähiger Umstrukturierungsplan betrachtet werden könnte, der zur Wiederherstellung der Rentabilität von Dornier beiträgt. Des Weiteren ist fragwürdig, ob ein insolventes Unternehmen, das noch keinen Finanzpartner gefunden hat, seine Rentabilität wiedererlangen und sich aus eigener Kraft auf dem Markt behaupten kann. Außerdem ist die Kommission noch nicht über einen Kapazitätsabbau informiert worden. Schließlich sollte der Beihilfeempfänger selbst einen bedeutenden Beitrag zu den Umstrukturierungskosten leisten. Auch wenn Deutschland angibt, dass die im Rahmen des Sozialplans vereinbarten Maßnahmen teilweise von dem Unternehmen übernommen werden, ist nicht klar, aus welchen Mitteln das insolvente Unternehmen schöpft (erwarteter Cash-flow und nicht näher definierter gesonderter Bankkredit) und ob diese in einem angemessenen Verhältnis zu der Beihilfe stehen.
39. Daher kommt die Kommission zu dem vorläufigen Schluss, dass die Beihilfemaßnahmen auch nicht als zulässige Umstrukturierungsbeihilfe angesehen werden können.

⁽⁹⁾ Der Bürgschaftsvertrag bezieht sich auf den Kredit, der bis März 2003 zurückzuzahlen ist.

40. Dennoch könnten die Maßnahmen der Bundesanstalt für Arbeit als Ausbildungs- oder Beschäftigungsbeihilfe vereinbar sein. Eine Würdigung dieser Maßnahmen als Ausbildungsbeihilfe nach der Verordnung der Kommission über die Anwendung der Artikel 87 und 88 EG-Vertrag auf Ausbildungsbeihilfen⁽¹⁰⁾ zeigt jedoch, dass die Beihilfe nicht in den Geltungsbereich der Verordnung fällt. Auch wenn anhand der vorliegenden Angaben nicht bestimmt werden kann, ob es sich um spezifische oder allgemeine Ausbildungsmaßnahmen handelt, übersteigen die Intensität (65 % der Gesamtkosten des Sozialplans) und der Betrag der Beihilfe (19,2 Mio. EUR) die in der Verordnung vorgegebenen Höchstgrenzen.
41. Die Kommission stellt abschließend fest, dass eine Bewertung der Maßnahmen der Bundesanstalt für Arbeit nach Verordnung (EG) über die Anwendung von Artikel 87 und 88 EG-Vertrag auf Beschäftigungsbeihilfen⁽¹¹⁾ ebenfalls zu dem Ergebnis der Unvereinbarkeit führt, da diese Verordnung keine Beschäftigungsbeihilfen an große Unternehmen erlaubt. Die Kommission stellt außerdem fest, dass sich an ihrer Schlussfolgerung nichts ändern würde, wenn die Leitlinien für Beschäftigungsbeihilfen⁽¹²⁾ angewandt würden, da die nicht zur Schaffung stabiler Arbeitsplätze beitragen. Hinsichtlich einer etwaigen Sicherung der Arbeitsplätze bei Dornier stellt die Kommission fest, dass die Leitlinien für Beschäftigungsbeihilfen Folgendes bestimmen: „Wenn im Rahmen der Rettung, der Umstrukturierung oder Umstellung eines Unternehmens in Schwierigkeiten Beihilfen zur Erhaltung der Arbeitsplätze vorgesehen sind, müssen sie notifiziert werden und werden nach den einschlägigen Richtlinien der Kommission beurteilt.“ Da einschlägige Leitlinien der Gemeinschaft für Beihilfen zur Rettung und Umstrukturierung von Unternehmen in Schwierigkeiten vorliegen, wurde eine Würdigung nach Maßgabe dieser Leitlinien vorgenommen.
- IV. SCHLUSSFOLGERUNGEN**
42. Anhand der vorliegenden Informationen hält es die Kommission für zweifelhaft, dass die als Beihilfe einzustufenden Maßnahmen nach einer vorläufigen Würdigung als mit dem Gemeinsamen Markt vereinbar angesehen werden können. Daher leitet die Kommission hiermit das förmliche Prüfverfahren ein.
43. Außerdem erinnert die Kommission Deutschland an seine Verpflichtung, innerhalb von sechs Monaten nach der Genehmigungsentscheidung vom 19. Juni 2002 einen Umstrukturierungs- oder Liquidationsplan für Dornier vorzulegen.
44. Die Kommission fordert die Bundesrepublik Deutschland auf, innerhalb eines Monats nach Eingang dieses Schreibens alle zur Beurteilung der Vereinbarkeit der Beihilfe sachdienlichen Unterlagen, Angaben und Daten zu übermitteln. Benötigt werden insbesondere:
- a) genaue Angaben zu dem Beitrag der Bundesanstalt für Arbeit zugunsten des Sozialplans, einschließlich Angaben zur Form, den Bedingungen und den Zielsetzungen;
 - b) Informationen darüber, ob die Abfindungszahlungen und/oder die Lohnkosten der verbleibenden Belegschaft staatlich gefördert werden;
 - c) ein detaillierter Plan (Liquidität, Umstrukturierung, Abwicklung usw.), um die Vereinbarkeit sämtlicher Beihilfemaßnahmen zugunsten von Dornier bewerten zu können.
45. Die Kommission erinnert Deutschland an die Sperrwirkung des Artikels 88 Absatz 3 EG-Vertrag und verweist auf Artikel 14 der Verordnung (EG) Nr. 659/1999, wonach alle rechtswidrigen Beihilfen von den Empfängern zurückgefordert werden können.«

⁽¹⁰⁾ ABl. L 10 vom 13.11.2001, S. 20.

⁽¹¹⁾ ABl. L 337 vom 13.12.2002, S. 3.

⁽¹²⁾ ABl. C 334 vom 12.12.1995.

Anmeldelse af en planlagt fusion**(Sag COMP/M.3067 — Intesa/Capitalia/IMI Investimenti/Unicredito/Fidis Retail)**

(2003/C 67/03)

(EØS-relevant tekst)

1. Den 11. marts 2003 modtog Kommissionen i henhold til artikel 4 i Rådets forordning (EØF) nr. 4064/89 ⁽¹⁾, senest ændret ved forordning (EF) nr. 1310/97 ⁽²⁾, en anmeldelse af en planlagt fusion, hvorved de italienske banker Banca Intesa SpA (Intesa), Capitalia SpA (Capitalia), IMI Investimenti SpA (IMI) og Unicredito Italiano SpA (Unicredito) erhverver fælles kontrol, jf. artikel 3, stk. 1, litra b), i nævnte forordning, med Fidis Retail Italia SpA (FRI) ved køb af aktier i et nyoprettet selskab, som udgør et joint venture.

2. De pågældende virksomheder udøver følgende erhvervsaktiviteter:

- Intesa: bank- og forsikringsvirksomhed, børsrådgivningsvirksomhed, forvaltning af aktiver, leasing og factoring
- Capitalia: holdingselskab for en koncern, der er aktiv inden for bankvirksomhed og den finansielle sektor
- IMI: bankvirksomhed og den finansielle sektor, forsikring, børsrådgivningsvirksomhed og leasing
- Unicredito: holdingselskab for en koncern med aktiviteter inden for bankvirksomhed og den finansielle sektor (nationalt og lokalt), investeringsbank og forvaltning af aktiver, factoring, leasing, forbrugsfinansiering, bankforsikringer
- FRI: finansiering af bilkøb for forbrugere.

3. På grundlag af en foreløbig undersøgelse finder Kommissionen, at den anmeldte fusion kan falde ind under forordning (EØF) nr. 4064/89. Den forbeholder sig dog sin endelige stilling til dette punkt.

4. Kommissionen opfordrer andre interesserede parter til at fremsætte deres eventuelle bemærkninger til den planlagte fusion.

Bemærkningerne skal være Kommissionen i hænde senest ti dage efter offentliggørelsen af denne meddelelse. Bemærkningerne, med angivelse af sag COMP/M.3067 — Intesa/Capitalia/IMI Investimenti/Unicredito/Fidis Retail, kan sendes til Kommissionen med telefax ((32-2) 296 43 01 eller 296 72 44) eller med posten til følgende adresse:

Europa-Kommissionen
Generaldirektoratet for Konkurrence
Direktorat B — Taskforce for Fusioner
J-70
B-1049 Bruxelles.

⁽¹⁾ EFT L 395 af 30.12.1989, s. 1. Berigtigelse i EFT L 257 af 21.9.1990, s. 13.

⁽²⁾ EFT L 180 af 9.7.1997, s. 1. Berigtigelse i EFT L 40 af 13.2.1998, s. 17.

DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE SAMARBEJDSOMRÅDE

DET RÅDGIVENDE EØS-UDVALG

DET RÅDGIVENDE EØS-UDVALGS RESOLUTION

af 26. juni 2002

om udvidelsen og fremtiden for EØS

(2003/C 67/04)

1. Baggrund

1.1. Det Rådgivende Udvalg for det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (Det Rådgivende EØS-udvalg) består af repræsentanter for de vigtigste socioøkonomiske interessegrupper i de 18 EØS-medlemsstater. Udvalget fungerer som talerør for arbejdstagere, arbejdsgivere og andre deltagere i det organiserede civilsamfund i disse lande og udgør en del af EØS' institutionelle opbygning.

1.2. Følgende resolution, »Udvidelse og fremtiden for EØS«, vedtoges på Det Rådgivende EØS-udvalgs 10. møde i Egilsstadir på Island den 26. juni 2002. Ordførere var Jon Ivar Nalsund fra Det Rådgivende EFTA-udvalg (CSC) og Filip Hamro-Drotz fra Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg (EØSU).

2. Indledning

2.1. Det Rådgivende EØS-udvalg har prioriteret den kommende udvidelse af EU og EØS, hvilket fremgår af resolutionerne 'Priorities and challenges in preparations of the Enlargement of the European Union' ⁽¹⁾ fra marts 1999 og 'Free movement of workers in the context of enlargement' ⁽²⁾, fra november 2001.

2.2. Eftersom forhandlingerne om EU's udvidelse er ved at gå ind i den sidste fase, og en aftale om værktøjerne og procedurerne for EØS' udvidelse næsten er på plads, fokuserer denne resolution i mindre grad på substansen af disse forhandlinger end på proceduren for EØS' udvidelse og måder, hvorpå vi kan sikre, at udvidelsen er til gavn for både borgere og erhvervslivet i hele EØS. Resolutionen vil desuden gøre status over EØS-samarbejdet på dette afgørende tidspunkt i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområdes historie og se på fremtiden for et udvidet EØS.

⁽¹⁾ C/20/R/003 — CES 1477/98 (Prioriteter og udfordringer i forbindelse med forberedelsen af udvidelsen af Den Europæiske Union) (ordførere: Hamro-Drotz/Skúlason/Brunhart) (foreligger ikke på dansk).

⁽²⁾ C/20/R/008 — DI 53/2001 (Fri bevægelighed for arbejdstagere i forbindelse med udvidelsen) (ordførere: Jaschick/Gudmundsdóttir/Taddei) (foreligger ikke på dansk).

3. Status for EØS-aftalen

3.1. Der er gået ti år, siden EØS-aftalen blev underskrevet den 2. maj 1992 i Porto. I forhold til at opfylde den ultimative målsætning om at skabe et indre marked med en ensartet retlig ramme i hele det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde fungerer EØS-aftalen tilfredsstillende. Lige konkurrencevilkår og fælles regler på andre områder relateret til det indre marked sikrer, at virksomheder og økonomiske aktører behandles ens i hele EØS.

3.2. Mens EØS har levet op til de mål, som blev udtænkt fra starten, er den sammenhæng, hvori aftalen fungerer, dog ændret markant.

3.3. For det første aftog EØS-EFTA-staternes politiske vægt væsentligt med Østrigs, Finlands og Sveriges tiltrædelse af EU, og EFTA-delen af EØS-markedet er nu markant mindre, både hvad angår geografi og økonomi ⁽³⁾. Med udvidelsen af EU vil den forholdsmæssige vægt af EFTA-siden i EØS blive endnu mindre. En udvidet og mere uensartet Europæisk Union øger endvidere risikoen for, at et land i EU's Ministerråd går imod tilføjelser til EØS-aftalen, hvis afstemninger med kvalificeret flertal ikke udvides til forbindelser til lande uden for EU.

3.4. For det andet er samarbejdet mellem medlemsstaterne inden for EU intensiveret kraftigt inden for en række områder, som har konsekvenser for, hvordan det indre marked fungerer. Mens EØS-aftalen blev forhandlet på grundlag af Rom-traktaten, har de efterfølgende Maastricht- og Amsterdam-traktater ændret den europæiske arkitektur, både i substans og struktur. Udvidelsen er godt på vej. En ny fælles mønt, euroen, er indført. Og samarbejdet om retlige og indre anliggender er blevet styrket. Desuden har Lissabon-strategien med dens bløde lovgivning, peer reviews (kollegiale vurderinger) og benchmarking givet EU nye samarbejdsmetoder. At indhente noget af udviklingen i EU, siden EØS-aftalen blev forhandlet, repræsenterer en stor udfordring for at sikre aftalens fremtidige bæredygtighed.

⁽³⁾ EØS-aftalen blev forhandlet mellem Det Europæiske Fællesskabs 12 medlemsstater og de syv medlemmer af EFTA, som repræsenterede næsten 25 % af EF's samlede eksterne handel. I dag repræsenterer de tre EØS-EFTA-stater tilsammen mindre end 5 % af EU's eksterne handel.

3.5. For at sikre den retlige ensartethed i det indre marked opfordrer Det Rådgivende EØS-udvalg EØS-aftalens parter til at opdatere aftalen for således at indarbejde de for EØS relevante ændringer til EF-traktaten, som blev indført med Maastricht- og Amsterdam-traktaterne.

4. Udvidelse af EU og EØS

4.1. Den kommende udvidelse af EU vil også indebære en udvidelse af EØS. Når kandidatlandene bliver medlemmer af EU, skal de i henhold til EØS-aftalens artikel 128 ligeledes ansøge om at blive part i denne aftale ⁽¹⁾.

4.2. Udvidelsen af EU og EØS har Det Rådgivende EØS-udvalgs støtte, da det vil gavne såvel borgere og forbrugere som økonomiske aktører — både i de nuværende EØS-stater og i de tiltrædende medlemsstater. Det Rådgivende EØS-udvalg påskønner de store fremskridt, der er gjort i udvidelsesforhandlingerne fra EU's side, og opfordrer Europa-Kommissionen og EU's medlemsstater til at bibeholde momentum og færdiggøre forhandlingerne med de EU-kandidatlande, der er længst fremme, inden udgangen af 2002.

5. Muligheder i et udvidet EU/EØS

5.1. Udvidelsen af EU vil gavne Europa som helhed. Derfor er en succesrig udvidelsesproces lige så vigtig for EFTA-staterne som for EU og andre europæiske lande. Udvidelsen af EU repræsenterer den fredelige genforening af Europa efter år med smertefuld adskillelse og konflikt, som karakteriserede det 20. århundrede. Vi har lært af fortiden, at integration er det eneste instrument, hvormed vi kan overvinde fortiden og opbygge en fremtid med fred, stabilitet og velstand i Europa. Udvidelsen vil ikke blot bringe stabilitet og sikkerhed til en bredere gruppe af lande, men også underbygge den politiske og økonomiske forvandringsproces, som har fundet sted i Central- og Østeuropa i det sidste årti.

5.2. Et udvidet indre marked vil skabe en række nye muligheder. Med en halv milliard mennesker vil Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde blive et af verdens største indre markeder med et åbent, grænseløst område, hvor varer, tjenesteydelser, kapital og personer kan bevæge sig frit. Det udvidede indre marked vil ikke kun være større i fysisk henseende, det vil også blive beriget og styrket af sin nye mangfoldighed.

5.3. Udbredelsen af EØS til Central- og Østeuropa vil betyde skærpet konkurrence for erhvervslivet i hele EØS, og et udvidet indre marked vil bringe nye muligheder. De økonomiske

aktører vil generelt drage nytte af et mere sikkert og stabilt erhvervsliv i de central- og østeuropæiske lande og af økonomisk vækst i området. Desuden vil markedet for finansielle tjenesteydelser — et område, der ikke er dækket af eksisterende frihandelsaftaler — vokse.

6. Udvidelsen: udfordringer, som EØS- og EFTA-staterne står over for

6.1. EU/EØS-udvidelse gavnlige for alle involverede parter

6.1.1. Det Rådgivende EØS-udvalgs overordnede vurdering af en udvidelse af EU og EØS er, at den vil være yderst gavnlige for alle involverede parter. Udvidelsen giver dog EØS-EFTA-staterne særlige udfordringer, som vi må tage fat på.

6.1.2. På det overordnede plan repræsenterer udvidelsen af EU en udfordring for EØS-EFTA-staterne i og med, at ubalancen mellem EU- og EFTA-søjlerne i EØS vil forstærkes yderligere. Hvad angår de mere tekniske aspekter af EØS-udvidelsen, er procedurerne og tidsplanlægningen endnu ikke afklaret, hvilket giver anledning til en vis bekymring. Hvordan udvidelsen vil påvirke eksporten af fisk fra EØS-EFTA-staterne til de nye medlemslande i Central- og Østeuropa, er dog en af de vigtigste specifikke udfordringer, som EØS-EFTA-staterne står over for.

6.1.3. Alt i alt mener Det Rådgivende EØS-udvalg dog, at balancen i argumenterne klart falder ud til fordel for udvidelse af EU og EØS.

6.2. Øget ubalance mellem EFTA- og EU-søjlerne i EØS-samarbejdet

6.2.1. Den voksende ubalance mellem EFTA- og EU-søjlerne i EØS-samarbejdet vil øges med udvidelsen af EU og måske resultere i yderligere marginalisering af EØS-EFTA-staterne i Europa. At vinde forståelse for EFTA-synspunkter i et EU, der består af næsten 30 lande, vil være en stor udfordring for EØS-EFTA-staterne.

6.2.2. Desuden er det med et stigende antal lande, der banker på døren i Den Europæiske Union, blevet nødvendigt for Europa-Kommissionen at skelne mere klart mellem medlemmer og ikke-medlemmer. Hvad angår EØS-EFTA-deltagelse i De Europæiske Fællesskabers udvalg, er denne skelnen ikke altid til fordel for EØS-EFTA-staterne.

6.2.3. Med dette i erindring opfordrer Det Rådgivende EØS-udvalg EØS-EFTA-staterne til at bestræbe sig yderligere på at skabe tættere forbindelser med kandidatlandene for at sikre en bedre forståelse mellem de to sider.

⁽¹⁾ EØS-aftalens artikel 128, stk. 1, specificerer kravene for udvidelse af EØS:

»1. Enhver europæisk stat, som bliver medlem af Fællesskabet, skal, og enhver stat, som bliver medlem af EFTA, kan ansøge om at blive part i denne aftale. Den retter sin ansøgning til EØS-Rådet.«

6.3. *Procedurer for udvidelse af EØS*

6.3.1. Selv om det ville være politisk utænkeligt, at de nye EU-medlemsstater ikke skulle blive medlemmer af EØS, indeholder aftalen delvis uklare bestemmelser for udvidelsen af EØS (¹). Det fremgår f.eks. ikke klart af bestemmelserne i EØS-aftalen, hvornår de stater, der bliver medlemmer af EU, skal ansøge om medlemskab af EØS, hvilke forhandlinger der skal føres, og hvornår tiltrædelsen til EØS skal finde sted.

6.3.2. Med en mulig afslutning af de første EU-tiltrædelsesforhandlinger i år er der ikke meget tid til at nå til enighed om udvidelse af EØS, hvis vi skal nå målet om samtidig udvidelse. Det Rådgivende EØS-udvalg beklager derfor, at drøftelserne mellem EU og EØS-EFTA-staterne om fremgangsmåden for udvidelsen af EØS først kom i gang i 2001. Det er dog opmuntrende, at der er sket store fremskridt gennem de seneste måneder, og at EU og EFTA-staterne er kommet til en fælles forståelse af behovet for samtidig udvidelse af EU og EØS. Det Rådgivende EØS-udvalg opfordrer begge parter til at sikre, at der etableres en aftale om værktøjerne for udvidelse af EØS hurtigst muligt.

6.3.3. I modsætning til EU-medlemsstaterne, som deltager i tiltrædelsesforhandlingerne, deltager EØS-EFTA-staterne ikke, og de behøver derfor tilstrækkelig og regelmæssig information om udvidelsesprocessen for at kunne forberede væsentlige ændringer i regelværket. Med det praktiske behov for at gennemføre ratifikationsproceduren for EØS- og EU-tiltrædelse parallelt for at garantere ensartetheden i EØS er informationsstrømmen til EFTA-siden så meget desto vigtigere. Usikkerhed og manglende information om mulige overgangsperioder skaber bekymring. Vi må bestræbe os på at sikre, at eventuelle overgangsperioder ikke forvrider konkurrencevilkårene i EØS.

6.3.4. Det Rådgivende EØS-udvalg forstår, at en udvidelse af EØS sandsynligvis ikke vil kræve omfattende yderligere forhandlinger. Udvalget beklager dog, at arbejdsmarkedets parter i EØS ikke er blevet informeret eller hørt i tilfredsstillende grad, hverken med hensyn til proceduren eller substansen af drøftelserne. Da en udvidelse vil påvirke såvel borgere som erhvervsliv, gentager Det Rådgivende EØS-udvalg behovet for at ændre denne situation. Samtidig accepterer Det Rådgivende EØS-udvalg det fælles ansvar for at udbrede information om EØS-aftalen blandt arbejdsmarkedets parter i kandidatlandene.

(¹) EØS-aftalens artikel 128, stk. 2, specificerer vilkårene for udvidelse af EØS:

»2. Vilkårene for en sådan deltagelse fastlægges ved en aftale mellem de kontraherende parter og den ansøgende stat. Denne aftale forelægges samtlige kontraherende parter til ratifikation i overensstemmelse med deres egne procedurer.«

6.4. *Handel med fisk og andre produkter fra havet*

6.4.1. En meget vigtig — og i øjeblikket den bedst dokumenterede — udfordring, som EØS-EFTA-staterne står over for i forbindelse med udvidelsen, drejer sig om fiskeeksport til de nye EU/EØS-medlemmer i Central- og Østeuropa.

6.4.2. EFTA-staterne har frihandelsaftaler med alle EU-kandidatlande, bortset fra Cypern og Malta. Aftalerne giver toldfri adgang for alle industrivarer og fisk og skaldyr med nogle få mindre undtagelser. Med kandidatlandenes tiltrædelse til EU bortfalder disse aftaler, og protokol 9 i EØS-aftalen om handel med fisk og andre produkter fra havet vil herefter være gældende for handel med de nye medlemsstater. Når man tager i betragtning, at bestemmelserne i EØS-aftalens protokol 9 er mindre favorable end de nuværende frihandelsaftaler, betyder dette, at handel med fisk og skaldyr mellem EØS-EFTA-staterne og de potentielle medlemsstater vil lide under udvidelsen. Derudover vil de afgifter, som konkurrenter i EU står over for i dag, når de eksporterer til Central- og Østeuropa, blive fjernet, hvilket giver en dobbelt ulempe for EØS-EFTA-staterne.

6.4.3. Da Østrig, Finland og Sverige blev medlemmer af EU, forhandlede Norge og Island kompensationer for tabt adgang til markeder inden for fisk og skaldyr. De fik en fast, toldfri kvote for de berørte arter beregnet på baggrund af tidligere eksport til disse lande. At anvende den samme metode for de central- og østeuropæiske lande ville langt fra være tilfredsstillende, fordi det faktisk ville forhindre islandske og norske fiskeeksportører i at drage fordel af det udvidede marked for fiskeprodukter i Central- og Østeuropa. Hvor Østrig, Finland og Sverige alle var veletablerede markeder, vil markedet for fisk og skaldyr i de central- og østeuropæiske lande utvivlsomt vokse væsentligt i de kommende år. Efter Det Rådgivende EØS-udvalgs mening skal enhver ordning for fiskeprodukter se fremad og ikke blot være en simpel beregning af den handel, der har fundet sted gennem de seneste år.

6.4.4. I betragtning af at handlen med fisk og fiskeriprodukter udgør en væsentlig undtagelse fra den generelt positive virkning, som udvidelsen forventes at have på virksomheder i EØS-EFTA-området, opfordrer Det Rådgivende EØS-udvalg alle parter til at forstærke deres bestræbelser på at nå en passende løsning for udvidelsen af EØS på dette område.

7. *Bistand til EU/EØS-kandidatlande*

7.1. Ud fra ønsket om at skabe lige vilkår i hele det udvidede EØS gentager Det Rådgivende EØS-udvalg sin tidligere holdning om, at regelværket skal gælde helt og fuldt i de nye medlemsstater for at bidrage til en forbedring af sociale og miljømæssige forhold. En bæredygtig udvikling og et velfærdssystem, der fungerer, er en væsentlig forudsætning for høj,

langsigtet økonomisk vækst. Det Rådgivende EØS-udvalg hilser derfor EU's øgede fokus på den faktiske anvendelse af regelværket i kandidatlandene velkommen. EØS-EFTA-staternes beredvillighed til at deltage i peer reviews af kandidatlande er også et meget positivt eksempel på, hvordan man involverer sig i EU's udvidelsesproces. Det vil fremskynde kommende medlemsstaters indhentning af deres efterslæb på alle administrative niveauer og give EØS-EFTA-staterne værdifulde erfaringer om forholdene i disse lande.

7.2. På den anden side vil kandidatlandene have brug for bistand for at kunne anvende regelværket, uden at det overbelaster deres offentlige finanser. Følgelig må det forventes, at EØS-EFTA-staterne ligesom de 15 EU-medlemsstater vil blive bedt om at stille midler til rådighed for de nye medlemsstater. Da sådanne midler skal være en del af et større billede, opfordrer Det Rådgivende EØS-udvalg EØS-EFTA-staterne til at stille konkrete forslag på dette område, samtidig med at de tager aktivt hensyn til deres egne prioriteter. Erfaringer fra styringen af finansieringsmekanismen og det finansielle instrument for EØS vil være nyttige i denne sammenhæng. Ved at stille konkrete forslag et godt stykke tid før det sandsynlige krav bliver fremsat om at bidrage finansielt til omkostningerne ved udvidelsen af EU og EØS, kan EØS-EFTA-staterne øge muligheden for at kanalisere disse midler på en måde, som også vil gavne EØS-EFTA-staternes interesser i et udvidet EU.

8. Opsummering af konklusioner og anbefalinger

8.1. Ti år efter underskrivelsen fungerer EØS-aftalen stadig tilfredsstillende i og med, at den opfylder de mål, som blev formuleret fra begyndelsen. Den sammenhæng, hvori aftalen fungerer, har imidlertid ændret sig væsentligt med de vidtrækkende ændringer til EF-traktaten, som blev gennemført i Maastricht og Amsterdam, ud over andre udviklinger i EU, som påvirker den måde, det indre marked fungerer på. Det Rådgivende EØS-udvalg slår til lyd for en opdatering af EØS-aftalen for at sikre den retlige ensartethed i det indre marked.

8.2. Udvidelsen af EU og EØS har Det Rådgivende EØS-udvalgs støtte, da det vil gavne Europa som helhed og skabe en række nye muligheder for såvel borgere og forbrugere som økonomiske aktører. Udvalget opfordrer EU til at bibe-

holde momentum og færdiggøre forhandlingerne med de EU-kandidatlande, der er længst fremme, inden udgangen af 2002.

8.3. Udvidelsen giver dog EØS-EFTA-staterne visse specifikke udfordringer. På det helt overordnede plan vil ubalancen mellem EU- og EFTA-søjlerne øges yderligere. For at afhjælpe dette problem er Det Rådgivende EØS-udvalg fortalende for tættere forbindelser mellem kandidatlandene og EØS-EFTA-staterne for at sikre en bedre forståelse mellem de to sider.

8.4. Hvad angår de mere tekniske aspekter af EØS-udvidelsen, er procedurerne og tidsplanlægningen endnu ikke afklaret, hvilket giver anledning til en vis bekymring. Med en mulig afslutning af de første EU-tiltrædelsesforhandlinger i år er der ikke meget tid til at nå til enighed om udvidelse af EØS, hvis vi skal nå målet om samtidig udvidelse. Det Rådgivende EØS-udvalg opfordrer begge parter til at sikre, at der indgås en aftale om værktøjerne for udvidelse af EØS hurtigst muligt.

8.5. En meget vigtig udfordring for EØS-EFTA-staterne i forbindelse med udvidelsen er, hvordan det vil påvirke EØS-EFTA-staternes fiskeeksport til de nye EU/EØS-medlemmer i Central- og Østeuropa, når de nuværende frihandelsaftaler med disse lande bortfalder. Det Rådgivende EØS-udvalg opfordrer alle parter til at fokusere deres bestræbelser på at nå en passende løsning for EØS-udvidelsen på dette område og påpeger, at enhver ordning for fiskeriprodukter skal være fremadrettet i stedet for at være baseret på en simpel beregning af den handel, der har fundet sted gennem de seneste år.

8.6. Alt i alt mener Det Rådgivende EØS-udvalg dog, at balancen i argumenterne klart falder ud til fordel for en udvidelse af EU og EØS.

8.7. Ud fra ønsket om at skabe lige vilkår i hele det udvidede EØS understreger Det Rådgivende EØS-udvalg, at regelværket skal gælde helt og fuldt i de nye medlemsstater. Samtidig noterer udvalget sig, at det må forventes, at alle EØS-EFTA-stater vil blive bedt om at stille midler til rådighed for nye medlemsstater. Udvalget tilskynder EØS-EFTA-staterne til at stille konkrete forslag om måder, hvorpå sådanne midler kan kanaliseres, således at det også vil gavne EØS-EFTA-staternes interesser i et udvidet EU.

DET RÅDGIVENDE EØS-UDVALG

af 26. juni 2002

Resolution om styreformer og virksomhedens sociale ansvar i en globaliseret verden

(2003/C 67/05)

1. Baggrund

1.1. Det Rådgivende Udvalg for det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (Det Rådgivende EØS-udvalg) består af repræsentanter for de vigtigste socioøkonomiske interessegrupper i de 18 EØS-medlemsstater. Udvalget fungerer som talerør for arbejdstagere, arbejdsgivere og andre deltagere i det organiserede civilsamfund i disse lande og udgør en del af EØS' institutionelle opbygning.

1.2. Følgende resolution, »Styreformer og Virksomhedens Sociale Ansvar i en Globaliseret Verden«, vedtoges på Det Rådgivende EØS-udvalgs 10. møde i Egilsstadir i Island den 26. juni 2002. Ordførere var Åse Erdal fra Det Rådgivende EFTA-udvalg (CSC) og Uno Westerlund fra Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg (EØSU).

2. Fra europæisk regeringsledelse til »nye styreformer i EU«

2.1. Globaliseringen af markederne gennem de seneste årtier har medført ændringer i den måde, samfundet ledes på. Kort sagt er den parlamentbaserede regeringsledelse af samfundet delvist blevet overtaget af »aftalebaserede« styreformer. Denne udvikling er tydelig på alle planer: lokalt, regionalt, nationalt, europæisk og globalt.

2.2. **Regeringsledelse** (government) repræsenterer den klassiske form for national ledelse baseret på et institutionelt hierarki og politik med regler og forordninger. **Styreformer** (governance) er en form for ledelse, hvor grupper eller enkeltpersoner fra forskellige institutioner, organisationer, organer, virksomheder og niveauer arbejder i netværk og i offentlige og private partnerskaber. På baggrund af dialog, forhandlinger og aftaleprocedurer konstruerer de aftaler og kontrakter, som danner den afgørende ramme for fremtidig beslutningstagning ⁽¹⁾.

2.3. Aftalebaserede styreformer er specielt udviklet inden for Den Europæiske Union, hvor mange aspekter af suveræniteten er blevet samlet på europæisk plan.

2.4. Aftalebaserede styreformer omgår delvist de traditionelle parlamentbaserede demokratiske samfund, som vi har kendt dem i Europa gennem det sidste århundrede. I stedet styres samfundet i stigende grad på baggrund af retlige kontrakter som repræsenteret i EU-lovgivningen og Europa-Kommissionens overvågning.

2.5. Forskere siger, at 1992 markerede afslutningen på det traditionelle demokratikoncept med et skift fra national regeringsledelse til forhandlede aftalebaserede styreformer. I det sidste årti har vi set en ændring fra et konstitutionelt system, hvor nationale parlamenter dominerede, til et samarbejdende associativt system med internationale, regulerende styreformer.

2.6. Skepsis omkring europæiske styreformer kan skyldes folks mistillid til Den Europæiske Unions aftalebaserede funktionsmåde. Folk har mere tiltro til den traditionelle måde, hvorpå nationalstater og deres regeringsstruktur fungerer, måske fordi de mener, at disse strukturer er mere ansvarlige.

2.7. Europa-Kommissionen har med sin formand Romano Prodis ord taget fat på emnet »europæisk demokrati, og hvordan det fungerer, hvorfor det ikke fungerer bedre, og hvad fremtidsudsigterne er«. Ved at gøre dette fokuserer Kommissionen på den følelse af utilpashed og fremmedgørelse, som mange europæere har over for Den Europæiske Union. På trods af dens opnåede resultater er der en stærk følelse af usikkerhed om, hvad Unionen er, og hvad den skal blive til, om dens geografiske grænser, dens politiske mål og den måde, disse beføjelser deles med medlemsstaterne.

2.8. Det Rådgivende EØS-udvalg påskønner, at Europa-Kommissionen er begyndt at undersøge disse spørgsmål. Udvalget noterer dog, at Kommissionens hvidbog om styreformer undlader at drøfte de underliggende problemer ved styreformerne.

2.9. Der er fem politiske principper, der underbygger Kommissionens arbejde med styreformer: åbenhed, deltagelse, ansvarlighed, effektivitet og sammenhæng. Disse principper skulle være en rettesnor for Unionen i den måde, hvorpå den bruger de beføjelser, som borgerne har givet den, og måden, hvorpå den vil gennemføre forandringer. Den underliggende antagelse er, at man kan opnå meget ved at gennemføre reformer under de nuværende traktatbestemmelser. På den anden side anerkendes det, at det ville være noget kunstigt at adskille reformen af europæiske styreformer fra den bredere debat om Europas fremtid, som blev igangsat i Nice, da disse processer er to sider af samme sag.

2.10. Det Rådgivende EØS-udvalg støtter disse fem principper, idet det påpeger, at de indeholder de elementer, man normalt forbinder med principperne om demokrati og gennemsigtighed.

⁽¹⁾ Noralv Veggeland: »The EU Deficit of Legitimacy and Democracy: The theoretical debate on conceptualisation«, University College Research Report 81/2001.

3. Nye styreformer i EU og deres betydning for EØS

3.1. *Overordnet betydning for EØS*

3.1.1. EU's faste hensigt om at forbedre europæiske styreformer kan meget vel udløse en bølge af styringsreformer i hele Europa. EØS-EFTA-staterne og EØS kan ikke være upåvirket af sådanne reformer. Det er klart, at enhver fornyelse af de politiske processer og systemer for beslutningstagning i Unionen vil have betydning for EØS. Ny EU-lovgivning med relevans for det indre marked skal indarbejdes i EØS-aftalen, og således har måden, som beslutninger tages på i EU, og kvaliteten, effektiviteten og enkelheden i lovgivningen indflydelse på EØS. Desuden burde bevægelsen i retning af større åbenhed og offentlighed i EU også brede sig til EØS-samarbejdet.

3.1.2. Det Rådgivende EØS-udvalg opfordrer Europa-Kommissionen til specifikt at overveje, hvilken betydning ændringer i EU's politiske processer kan have for den måde, EØS fungerer på.

3.2. *Større engagement og åbenhed*

3.2.1. *Offentlighed og debat*

3.2.1.1. Demokrati er afhængigt af, at folk er i stand til at deltage i den offentlige debat. For at kunne dette må de have adgang til pålidelig information og være i stand til nøje at følge med i den politiske proces i dens forskellige stadier. Det Rådgivende EØS-udvalg hilser derfor Kommissionens forslag om at tage skridt til at gøre de europæiske institutioners arbejdsmetoder mere gennemsigtige og kommunikere dem bedre ud velkommen. Jo mere åben politikplanlægningen er på EU-plan, jo nemmere vil det være for den brede offentlighed, arbejdsmarkedets parter, det organiserede civilsamfund og andre politiske interessenter i Europa at hjælpe med til at forme og opfylde EU's mål og midler og at forstå dem i deres helhed og vurdere dem på en rimelig måde.

3.2.1.2. Arbejdsmetoderne i EØS-samarbejdet er noget uigennemsigtige, og den offentlige adgang til EØS-dokumenter er meget begrænset. Dette hjælper ikke folk til at få indsigt i EØS-aftalen og forstå, hvordan den fungerer. Det Rådgivende EØS-udvalg opfordrer derfor til større gennemsigtighed i EØS og en reform af regler og retningslinjer for offentlig adgang til EØS-dokumenter. Derudover bør der tages skridt til at involvere ikke-statslige aktører, såsom arbejdsmarkedets parter, mere i EØS' arbejde.

3.2.1.3. Samtidig er de politiske aspekter af EØS-aftalen og dens betydning på nationalt, regionalt og lokalt plan ikke tilstrækkeligt fremhævet i EØS-EFTA-staterne. Et legalistisk og »ikke-politisk« syn på EØS-aftalen har en uheldig virkning på forståelsen af og dermed den demokratiske debat om europæiske emner på alle politiske planer.

3.2.2. *Lokale og regionale aktører*

3.2.2.1. Hvidbogen om nye styreformer i EU efterlyser en mere effektiv inddragelse af lokale og regionale aktører i

udformningen af politik på EU-plan samt tættere samarbejde om gennemførelsen af EU-lovgivning. I hvidbogen fremhæves især de europæiske sammenslutninger af regionale og lokale myndigheder og EU's Regionsudvalg. Sammenslutningerne af lokale og regionale myndigheder i EØS-EFTA-staterne ville gennem deres medlemskab af Rådet af Kommuner og Regioner i Europa få mere indflydelse på udformningen af EU-politikken med denne europæiske paraplyorganisations øgede vægt.

3.2.2.2. Regionsudvalget eksisterede imidlertid ikke, da EØS-aftalen blev forhandlet, og aftalen indeholder derfor ingen bestemmelser om samarbejde mellem lokale og regionale aktører på EU-plan. Det Rådgivende EØS-udvalg noterer sig manglen på bestemmelser i EØS-aftalen om samarbejde mellem lokale og regionale demokratisk valgte repræsentanter på EØS-plan. Sådanne bestemmelser ville være en hjælp, eftersom de lokale og regionale myndigheder er ansvarlige for gennemførelsen og håndhævelsen af megen EØS-lovgivning.

3.2.2.3. Europa-Kommissionen foreslår i hvidbogen om nye styreformer, at man indfører trepartsaftaler mellem europæiske, nationale, regionale og lokale myndigheder som en mere fleksibel måde at gennemføre europæisk lovgivning på. Indførelsen af sådanne nye fremgangsmåder vil gøre fraværet af passende bestemmelser for samarbejde mellem regionale og lokale aktører på EØS-plan til et endnu større problem.

3.2.3. *Civilsamfundet*

3.2.3.1. Græsrodsbevægelsernes engagement i alle stadier af politikplanlægningen er et af de vigtigste anliggender for Kommissionen. Græsrodsbevægelsernes indflydelse skal ifølge hvidbogen om nye styreformer udøves gennem det organiserede civilsamfund og arbejdsmarkedets parter inden for rammerne af strukturerede høringsprocedurer. Det Rådgivende EØS-udvalg støtter kraftigt denne plan og understreger samtidig vigtigheden af at definere den civile dialog samt de kvalitative og kvantitative kriterier for repræsentativitet og af at skelne klart mellem »civil dialog« og »social dialog«.

3.2.3.2. Kriterierne for repræsentativitet i det udvalg af organisationer, der skal deltage i den civile dialog, bør defineres for at sikre gennemsigtighed og en demokratisk udvælgelsesprocedure. Det Rådgivende EØS-udvalg støtter de kriterier, der er opstillet af Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg, som europæiske organisationer skal opfylde for at komme i betragtning ⁽¹⁾.

3.2.3.3. Det Rådgivende EØS-udvalg støtter Kommissionens forslag om at oprette en onlinedatabase med oplysninger om det organiserede civilsamfunds organisationer for at styrke åbenheden og strukturere sidstnævntes dialog med institutionerne. For aktører i civilsamfundet i EØS-EFTA-staterne, som er medlemmer af paraplyorganisationer i EU, vil intensiverede høringer give bedre muligheder for at blive hørt i EØS-relevante spørgsmål.

⁽¹⁾ CES 357/2002: Det Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse »Nye styreformer i EU — en hvidbog« (KOM(2002) 428 endelig).

3.2.4. Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs rolle

3.2.4.1. Hvidbogen om nye styreformer påpeger Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs (EØSU) nye rolle som brobygger mellem EU-institutionerne og det organiserede civilsamfund og opfordrer EØSU til at spille en mere proaktiv rolle i udformningen af politikker (jf. ændringer til EF-traktatens artikel 257 vedtaget i Nice).

3.2.4.2. EØSU er det forum, hvor civil dialog får en officiel position. EØSU har til stadighed styrket sin rolle som et forum for dialog og høring, da dette er en effektiv måde at involvere de parter i det organiserede civilsamfund, som ikke på nuværende tidspunkt er repræsenteret blandt EØSU's medlemmer, i sit arbejde. Dette gør udvalget allerede ved at foranstalte offentlige arrangementer og høringer.

3.2.4.3. Gennem den såkaldte osmoseprocedure kan medlemmerne af Det Rådgivende EFTA-udvalg deltage i alle stadier af EØSU's arbejde som observatører og således få adgang til udformningen af EU's politikker. Dette er et eksempel på et meget frugtbart og pragmatisk EØS-samarbejde, som Det Rådgivende EØS-udvalg støtter kraftigt.

3.2.5. Arbejdsmarkedets parter

3.2.5.1. Det Rådgivende EØS-udvalg finder det meget vigtigt, at den specielle rolle, som arbejdsmarkedets parter har inden for rammerne af det organiserede civilsamfund, gøres krystallklar. Det hilser derfor hvidbogens udtrykkelige reference til denne specielle rolle og arbejdsmarkedets parters specielle indflydelse velkommen. Arbejdsmarkedets parters opgaver inden for rammerne af den sociale dialog er et glimrende eksempel på en effektiv gennemførelse af styringsprincippet på europæisk plan. Den europæiske sociale dialog er en mekanisme med kvasi-lovgivningsmæssige beføjelser i henhold til traktatens artikel 137 og 138. Den er klart defineret med hensyn til deltagere, beføjelser og procedurer og har kvasi-konstitutionel status⁽¹⁾. Den har sit særpræg fra deltagernes specielle beføjelser og ansvar i udførelsen af deres roller på en autonom måde. Derfor kan deres rolle og ansvar ikke overføres til andre politiske områder eller aktører. EØSU's gentagne påmindelse om, at det er absolut nødvendigt at skelne klart mellem »social dialog« og »civil dialog«, er en følge heraf.

3.2.5.2. Arbejdsmarkedetsorganisationer i EØS-EFTA-staterne er medlemmer af de europæiske arbejdsgiverorganisationer UNICE og CEEP og af arbejdstagerorganisationen Den Europæiske Faglige Samarbejdsorganisation (EFS). Som sådan deltager de direkte i de tværfaglige sociale dialogforhandlinger, hvilket giver dem en enestående mulighed for at påvirke social lovgivning i EU/EØS. Dette er specielt vigtigt for lande, der ikke er medlemmer af EU, men som må følge EU-lovgivningen.

3.2.6. Mere effektive og gennemsigtige høringer

3.2.6.1. Idet der opfordres til »en stærkere hørings- og dialogkultur«, insisteres der i hvidbogen på behovet for, at alle EU's institutioner og nationale myndigheder bliver bedre til at anvende høringsproceduren i forbindelse med EU-politik for således at supplere institutionernes beslutningstagning. Det Rådgivende EØS-udvalg understreger vigtigheden af at fastlægge klare kriterier for at sikre repræsentativiteten og legitimiteten i de organisationer, der skal høres af Kommissionen.

3.2.6.2. En ny høringskultur i Europa-Kommissionen ville give borgere, arbejdsmarkedets parter, lokale og regionale myndigheder, det organiserede civilsamfund og andre aktører i EØS-EFTA-staterne yderligere mulighed for at blive hørt i den fase, hvor EU's beslutninger bliver udformet. Det Rådgivende EØS-udvalg tilskynder de nationale myndigheder i EØS-EFTA-staterne til at støtte tilsvarende aktiv deltagelse af forskellige EØS-EFTA-parter i politikudformningsfasen for således at sikre, at disses synspunkter bliver kendt og taget i betragtning i Kommissionens høringsprocesser.

3.3. Bedre politikker, regulering og resultater

3.3.1. Forenkling af lovgivning

3.3.1.1. Kommissionen har sat sig for at begrænse sine forslag til lovgivning til de væsentlige elementer og give bedre mulighed for, at man tilføjer de tekniske detaljer i gennemførelsesforanstaltningerne. Derudover vil man lancere et program til yderligere forenkling af eksisterende fællesskabslovgivning og tilskynde medlemsstaterne til at forenkle nationale gennemførelsesbestemmelser. Det Rådgivende EØS-udvalg støtter hvidbogens forslag om at forenkle og fremskynde lovgivningsprocessen, eftersom fællesskabsregler bliver mere og mere komplekse og nogle gange har tendens til at udvide eksisterende nationale love i stedet for faktisk at forenkle og harmonisere dem. Det Rådgivende EØS-udvalg opfordrer EØS-EFTA-staterne til nøje at følge Europa-Kommissionens arbejde og forenkle nationale gennemførelsesbestemmelser.

3.3.2. Kombinere forskellige politiske instrumenter

3.3.2.1. Inden for de seneste år har blød lovgivning og blød integration suppleret EU's traditionelle juridiske harmonisering. Vi har set et tydeligt skift fra traditionelle forordninger, direktiver og afgørelser, som på grund af deres relevans for EØS ville blive integreret i EØS-lovgivning, til nye politiske instrumenter, f.eks. retningslinjer, anbefalinger, samregulering og den åbne koordinationsmetode. Disse kan ikke uden videre indarbejdes i en juridisk bindende aftale som EØS-aftalen. Med Kommissionens faste hensigt om at fremme yderligere brug af forskellige politiske værktøjer som et supplement til lovgivning må vi overveje, hvordan vi kan bevare dynamikken i EØS-aftalen. Det Rådgivende EØS-udvalg opfordrer EØS-EFTA-staterne til at tage hensyn til ikke-lovgivningsmæssige udviklinger i EU, som påvirker det indre marked eller ledsagepolitikker, for at sikre en parallel udvikling og ens konkurrencevilkår i hele EØS.

⁽¹⁾ EF-traktatens artikel 137 og 138.

3.3.3. Regulerende organer

3.3.3.1. Med det formål at forbedre den måde, hvorpå regler anvendes og håndhæves i Unionen, ønsker Kommissionen at styrke skabelsen af sektorbestemte regulerende organer med specifikke, definerede opgaver i stil med dem, der allerede gælder for EMEA ⁽¹⁾ og Den Europæiske Fødevaremyndighed. Det Rådgivende EØS-udvalg fremhæver vigtigheden for EØS-EFTA-landene af at få sæde i de nye EØS-relevante regulerende organer og deltage i fastlæggelsen af kriterierne for deres etablering.

3.3.3.2. Det Rådgivende EØS-udvalg ønsker dog at mane til forsigtighed med hensyn til udbredelsen af autonome europæiske regulerende organer. Før et nyt organ oprettes, bør der være klare beviser på, at det vil skabe betydelig merværdi og ikke øge bureaukratiet og medføre urimelige omkostninger.

3.3.4. Ekspertudvalg

3.3.4.1. EU's komplekse system med ekspertudvalg og manglen på oplysninger om deres arbejdsgang har ført til manglende tillid fra befolkningens side. Med det formål at opbygge befolkningens tillid til den måde, hvorpå politikere anvender ekspertrådgivning, vil Kommissionen udvikle retningslinjer for at åbne systemet for brugen af eksperter for større offentlig indsigt og debat.

3.3.4.2. EØS-aftalens artikel 99 omhandler den forberedende og beslutningsudformende fase af EØS' beslutningstagningsprocedure. I henhold til artiklen skal Kommissionen, så snart en ny lovgivning begynder at tage form på et område reguleret af EØS-aftalen, uformelt søge råd fra eksperter fra EØS-EFTA-staterne på samme måde, som den søger råd fra EU-eksperter. Det Rådgivende EØS-udvalg tilskynder på den ene side Kommissionen til at gøre fuld brug af EØS-aftalens artikel 99 og på den anden side de nationale myndigheder i EØS-EFTA-staterne til at holde tæt kontakt til Kommissionen angående anvendelsen af artikel 99.

3.3.4.3. Det Rådgivende EØS-udvalg hilser et mere åbent system for anvendelse af ekspertrådgivning i udformningen af EU's politikker meget velkommen, idet det vil give befolkningen i EØS bedre muligheder for at følge med i ekspertudvalgenes arbejde. Det Rådgivende EØS-udvalg støtter også kraftigt Kommissionens hensigt om at gøre den ekspertrådgivning, den modtager, tilgængelig for befolkningen. Samtidig tilskynder Det Rådgivende EØS-udvalg EØS-EFTA-staterne til at søge kompetent og aktiv deltagelse i alle de kommissionsudvalg, som er åbne for EØS-EFTA-deltagelse.

3.3.5. Bedre gennemførelse og anvendelse af fællesskabslovgivning på nationalt plan

3.3.5.1. I sidste ende afhænger virkningen af regler for det indre marked af EØS-medlemsstaternes myndigheders vilje og evne til at sikre, at de gennemføres og håndhæves effektivt, fuldt ud og rettidigt. Med Kommissionens bestræbelser på at optrappe undersøgelser af mulige overtrædelser af EU-retten i

EU's medlemsstater kunne EØS-EFTA-staterne muligvis også blive underkastet en nøjere granskning fra EFTA's overvågningsmyndigheds side.

3.3.5.2. For at forbedre kvaliteten af lovgivningens gennemførelse kunne EØS-EFTA-staterne bidrage til at forbedre kendskabet til fællesskabs-/EØS-ret blandt borgere, nationale retsinstanser og jurister. Det Rådgivende EØS-udvalg opfordrer EØS-EFTA-staterne til at deltage i EU's foreslåede udveksling af bedste praksis med hensyn til gennemførelsesforanstaltninger for at forbedre kvaliteten og tempoet i gennemførelsen af lovgivning.

3.3.5.3. Ikke blot virksomheder, men også nationale, regionale og lokale myndigheder påvirkes i stigende grad af lovgivning om det indre marked, specielt bestemmelserne om konkurrence og offentlig støtte. Oplysningerne om og forståelsen for denne udvikling er imidlertid ikke omfattende nok, hvilket i mange tilfælde fører til, at myndighederne anvender disse juridiske bestemmelser utilstrækkeligt. Udvalget tilskynder derfor de nationale myndigheder til at træffe foranstaltninger til at forbedre denne situation.

3.4. Nyt fokus i politikker og institutioner

3.4.1. Fællesskabsmetoden

3.4.1.1. For at opnå bedre politikker må Unionen ifølge Kommissionen give fællesskabsmetoden en saltvandsindsprøjtning. Samtidig skal indførelsen af foranstaltninger til bedre høring og engagement, en mere åben brug af ekspertrådgivning og bedre resultatevaluering føre til, at Kommissionen bliver mere målrettet og selektiv i sin anvendelse af retten til at tage politiske initiativer.

3.4.1.2. En saltvandsindsprøjtning til fællesskabsmetoden ville klart være en fordel for EØS-EFTA-staterne, når man tager i betragtning, at EØS-aftalen er baseret på den antagelse, at fællesskabsmetoden er Fællesskabets vigtigste politiske procedure.

3.4.2. Komitologiudvalg

3.4.2.1. Hovedansvaret for gennemførelse af politikker og lovgivning ved vedtagelse af gennemførelsesforordninger eller -bestemmelser påhviler normalt Kommissionen. Ifølge hvidbogen bør de betingelser, hvorunder Kommissionen vedtager sådanne gennemførelsesforanstaltninger, tages op til revision. I de tilfælde, hvor afgørelser træffes af Rådet og Europa-Parlamentet i fællesskab, skal disse to institutioner have samme rolle i overvågningen af gennemførelsen, men Kommissionen skal samtidig tage det fulde ansvar for gennemførelsen. En enkel juridisk mekanisme skulle gøre det muligt for lovgivningsmagten at holde nøje øje med, at Kommissionen i sit arbejde følger de principper og politiske retningslinjer, der er vedtaget i lovgivningen. Det ville betyde, at den nuværende udvalgsstruktur, specielt forskriftsudvalg og forvaltningsudvalg, ville blive forældet.

⁽¹⁾ EMEA — Det Europæiske Agentur for Lægemiddelvurdering (London) — foretager en teknisk vurdering af ansøgninger om godkendelse af nye lægemidler, inden Kommissionen træffer en afgørelse.

3.4.2.2. Udsigten til at reducere — eller endda udfase — den formelle komitologiudvalgsstruktur ville have vidtrækkende konsekvenser for EØS-EFTA-staterne. I henhold til bestemmelserne i artikel 100 har EØS-aftalen været porten til EFTA's deltagelse i mange af disse udvalg. For EØS-EFTA-staterne er deltagelse i EF's komitologiprocedurer en meget vigtig kanal til udveksling af synspunkter og oplysninger med eksperter i EU's medlemsstater og i Kommissionen. Det Rådgivende EØS-udvalg udtrykker hermed sin støtte til EØS-EFTA's deltagelse i EF's komitologiudvalg og opfordrer EU-siden til at sikre, at EØS-EFTA-staternes synspunkter tages i betragtning i en eventuel reform af komitologisystemet.

4. Virksomhedsledelse og social ansvarlighed

4.1. Ændrede holdninger til erhvervslivets rolle i samfundet har sammen med bekymringer om globaliseringens virkninger gjort virksomhedens sociale ansvar til et mere og mere påtrængende emne. Fagforeninger, ngo'er, medier og den brede offentlighed såvel som erhvervslivet selv har udviklet en stigende bevidsthed om og interesse for virksomheders adfærd på en række sociale og miljømæssige områder. Der er større og større krav om, at virksomheder holdes ansvarlige for den virkning, deres drift måtte have på miljøet og samfundet, både på nationalt og internationalt plan. Med dette fokus på forskellige sider af virksomhedens sociale ansvar er der blevet slået til lyd for bindende regler eller anbefalinger om mange aspekter af virksomheders adfærd.

4.2. Ethvert samfund er afhængig af lønsomme og konkurrencedygtige virksomheder, der skaber beskæftigelse og velfærd og bidrager til at støtte de samfund, som de opererer i. Denne rolle er afgørende og er kernen i erhvervslivets ansvar. Som en følge af internationaliseringen og globaliseringen af erhvervslivet er der imidlertid kommet nye elementer til, som har øget synsfeltet. Der lægges i stigende grad vægt ikke alene på de finansielle resultater, men også på, **hvordan** man har opnået disse resultater, idet der fokuseres på virksomhedens adfærd såvel som dens lønsomhed. Denne bevidsthed afspejles i en række internationale virksomheders aktiviteter — virksomheder, der bidrager aktivt til de samfund og nærområder, som de opererer i, ved at gennemføre programmer og politikker om social ansvarlighed. Derudover skal de vigtige økonomiske og sociale bidrag fra nonprofit- og kooperative sektorer også anerkendes.

4.3. Virksomhedens sociale ansvar har i international sammenhæng været et vigtigt emne for internationale organisationer i mange år. ILO, Den Internationale Arbejdsorganisation, introducerede nogle vigtige principper med sine Core Labour Standards. OECD fulgte trop med sine retningslinjer for multinationale virksomheder, og De Forenede Nationer har taget fat på emnet i forbindelse med globalisering med Kofi Annans Global Compact Initiative. Sidst, men ikke mindst, har Europa-Kommissionen i en grøn bog om virksomhedens sociale ansvar stillet spørgsmålet, om vi også behøver europæiske regler for at fremme virksomhedens sociale ansvar.

4.4. Det Rådgivende EØS-udvalg hilser Kommissionens grøn bog velkommen — en grøn bog, som har afstedkommet en kritisk debat om nye måder at fremme virksomhedens sociale ansvar på og øget bevidstheden om emnet. Kommissionens initiativ skal ses i forbindelse med det strategiske mål, som EU satte for sig selv ved topmødet i Lissabon, om at blive »den mest konkurrencedygtige og dynamiske videnbaserede økonomi i verden, en økonomi, der kan skabe en holdbar

økonomisk vækst med flere og bedre job og større social samhørighed«. Det Rådgivende EØS-udvalg gentager forslaget fra Det Rådgivende EFTA-udvalg om, at det samme strategiske mål også burde vedtages af EFTA-siden i EØS-samarbejdet, således at det omfatter alle 18 lande i EØS.

4.5. Virksomhedens sociale ansvar skal ses som et langsigtet projekt og en strategisk investering, som sammen med økonomisk succes vil bidrage til en virksomheds bæredygtighed. Med De Forenede Nationers generalsekretær Kofi Annans ord »er virksomhederne ved at lære, at ligesom markeder er blevet globale, så må også konceptet og praksissen om virksomhedernes sociale ansvar blive det. Og de er ved at opdage, at det at gøre det rigtige, når alt kommer til alt, er godt for forretningen«.

4.6. I sin grøn bog stiller Kommissionen spørgsmålet om en ny europæisk ramme for virksomhedens sociale ansvar. Virksomhederne er en del af samfundet og opererer i et socialt miljø, som er formet af love og kollektive aftaler, der regulerer arbejdsmarkedet, forener interesser fra begge sider og beskytter arbejdstagerne. Dette accepteres af alle involverede parter og danner grundlag for virksomhedens sociale ansvar i Europa, uden at den retlige ramme (social- og miljøpolitik) lider af den grund.

4.7. I forbindelse med eksisterende sociale reguleringer er hovedsagen i Europa at skabe et etisk værdisystem, i hvilket virksomhedens sociale ansvar har en sikker plads. Det europæiske plan er en god ramme til at sammenligne resultater om succesrige initiativer inden for virksomhedens sociale ansvar og til at indarbejde det i forretningsstrategier gennem bevidstheds-gørelse.

4.8. Frivillig — herunder forhandlet — handling er et af de fundamentale principper for virksomhedens sociale ansvar. At etablere detaljerede, bindende fælles-europæiske regler ville være uhensigtsmæssigt. Ens, detaljerede standarder for virksomhedens sociale ansvar skaber en risiko for, at virksomheder, specielt små og mellemstore virksomheder og virksomheder i den sociale økonomi, bliver tvunget ind i en spændetroje. Virksomheder bør have mulighed for at udvikle en skræddersyet, sektorspecifik og i særdeleshed effektiv tilgang, som passer til deres specifikke situation. Generelle europæiske principper, som arbejdsmarkedets parter er enige om, kunne hjælpe med til yderligere at fremme praksisser om virksomhedens sociale ansvar, der allerede anvendes af mange virksomheder. Det Rådgivende EØS-udvalg hilser derfor handling fra arbejdsmarkedets parter for at konkretisere visse aspekter af virksomhedens sociale ansvar udtrykkeligt velkommen, f.eks. inden for områderne sundhed og sikkerhed i industrien og fremme af lige muligheder. Den specifikke EU-sammenhæng for virksomhedens sociale ansvar kunne udvikles på baggrund af fælles initiativer og frivillige aftaler mellem arbejdsmarkedets parter. Kommissionen kunne fremme gennemsigtighed, sammenhæng og god praksis inden for dette område ved at fremme partnerskaber mellem hovedaktørerne inden for virksomhedens sociale ansvar.

4.9. Det Rådgivende EØS-udvalg påpeger de specielle forpligtelser for virksomheder, der producerer tjenesteydelser af almen interesse, hvad angår det sociale og miljømæssige ansvar, samt ansvaret for at tilvejebringe tjenester i specifikke geografiske områder, f.eks. drikkevand.

4.10. Det Rådgivende EØS-udvalg understreger vigtigheden af sammenhæng mellem tiltag i forbindelse med virksomhedens sociale ansvar og tiltag i forbindelse med virksomhedens adfærd i relaterede EU-retlige instrumenter eller politikker. Den igangværende revision af de europæiske direktiver om offentlige købsaftaler og udarbejdelsen af kommissionsmeddelelser om sociale og miljømæssige aspekter af offentlig forsyning er specielt relevante, og det samme gælder forslagene om miljømæssigt ansvar. Det Rådgivende EØS-udvalg foreslår også en revision af bestemmelserne om offentlig støtte under hensyntagen til udviklingen af socialt eller miljømæssigt ansvar.

5. Opsummering af konklusioner og anbefalinger

5.1. Det Rådgivende EØS-udvalg hilser Europa-Kommissionens arbejde om nye styreformer i EU velkommen og støtter de fem principper for gode styreformer, som Kommissionen foreslår, da de indeholder de elementer, der forbindes med principperne om demokrati og gennemsigtighed. Det Rådgivende EØS-udvalg noterer sig dog, at hvidbogen ikke kommer ind på de underliggende problemer ved styreformer, bl.a. ændringen fra styring af samfundet baseret på regeringsledelse til styring baseret på de nye styreformer. Det Rådgivende EØS-udvalg understreger, at enhver fornyelse af politiske processer og beslutningstagningssystemer i Fællesskabet vil have indvirkning på Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, fordi EØS-relevant EF-ret skal indarbejdes i EØS-aftalen.

5.2. Større engagement og mere åbenhed er en af hjørnestenene i gode styreformer. Det Rådgivende EØS-udvalg hilser derfor forslaget om mere gennemsigtige arbejdsmetoder i de europæiske institutioner velkommen og opfordrer til større gennemsigtighed og større medinddragelse af ikke-statslige aktører også i EØS-samarbejdet.

5.3. Det Rådgivende EØS-udvalg understreger arbejdsmarkedets parter vigtige rolle og ansvar. Arbejdsmarkedets parter opgave inden for rammerne af den sociale dialog er et glimrende eksempel på styringsprincippet på europæisk plan. Derfor bør den sociale dialog anerkendes som en vigtig brik i udformningen af Europas fremtid.

5.4. Det Rådgivende EØS-udvalg støtter kraftigt Kommissionens plan om at høre civilsamfundets organisationer på alle stadier af politikplanlægningen og hilser forslaget om at vedtage en adfærdskodeks for høring velkommen. Der er dog et presserende behov for klart at skelne mellem civil dialog og

social dialog og for at fastsætte kriterier for repræsentativitet ved udvælgelsen af de organisationer i civilsamfundet, der skal deltage i høringer i forbindelse med den civile dialog.

5.5. Den øgede vægt af regionale og lokale aktører i EU taget i betragtning noterer Det Rådgivende EØS-udvalg sig manglen på bestemmelser i EØS-aftalen om samarbejde mellem det lokale og regionale plan i EØS.

5.6. Med hensyn til bedre regulering støtter Det Rådgivende EØS-udvalg Kommissionens forslag om at forenkle europæisk lovgivning og opfordrer EØS-EFTA-staterne til at følge Europa-Kommissionens eksempel og forenkle de nationale gennemførelsesbestemmelser. EØS-EFTA-staterne bør ligeledes deltage i EU's foreslåede udveksling af bedste praksis, hvad angår gennemførelsesforanstaltninger. Ud over forenkling efterlyser Det Rådgivende EØS-udvalg en mekanisme til resultatevaluering og objektiv vurdering af alternative lovgivningsmåder. Udvalget tilskynder EØS-EFTA-staterne til at tage hensyn til ikke-lovgivningsmæssige udviklinger i EU, som påvirker det indre marked, for at sikre en parallel udvikling og ens konkurrencevilkår i hele EØS.

5.7. Det Rådgivende EØS-udvalg fremhæver betydningen for EØS-EFTA-staterne af at opnå medlemskab i de nye EØS-relevante regulerende organer og sikre kompetent og aktiv deltagelse i alle de kommissionsudvalg, der er åbne for EØS-EFTA-deltagelse. Det Rådgivende EØS-udvalg opfordrer ligeledes EU-siden til at sikre, at EØS-EFTA-staternes synspunkter tages i betragtning i en eventuel reform af komitologisystemet.

5.8. I forbindelse med globale og europæiske styreformer bifalder Det Rådgivende EØS-udvalg Europa-Kommissionens grønbog om virksomhedens sociale ansvar, der har skabt en kritisk debat om nye måder at fremme virksomhedens sociale ansvar på og øget bevidstheden om dette spørgsmål. Det er et vigtigt bidrag til en succesrig gennemførelse af Lissabon-strategien, som efter Det Rådgivende EØS-udvalgs mening også burde vedtages fuldt ud af EFTA-siden i EØS-samarbejdet. Virksomhedens sociale ansvar skal ses som et langsigtet, frivilligt — herunder forhandlet — projekt og en strategisk investering, som sammen med økonomisk succes vil bidrage til virksomhedens bæredygtighed. Kommissionen kunne fremme gennemsigtighed, sammenhæng og god praksis på dette område ved at fremme partnerskaber mellem hovedaktørerne inden for virksomhedens sociale ansvar.

EFTA-TILSYNSMYNDIGHEDEN

MEDDELELSE FRA EFTA-TILSYNSMYNDIGHEDEN

Meddelelse om aftaler af ringe betydning, der ikke indebærer en mærkbar begrænsning af konkurrencen i henhold til artikel 53, stk. 1, i EØS-aftalen (bagatelaftaler)

(2003/C 67/06)

A. Denne meddelelse udsendes i henhold til aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS-aftalen) og aftalen mellem EFTA-staterne om oprettelse af en tilsynsmyndighed og en domstol (tilsyns- og domstolsaftalen).

B. Europa-Kommissionen har udsendt en meddelelse om aftaler af ringe betydning, der ikke indebærer en mærkbar begrænsning af konkurrencen i henhold til artikel 81, stk. 1, i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab (bagatelaftaler) ⁽¹⁾. I denne ikke-bindende retsakt fastslås det, hvornår aftaler mellem virksomheder ikke er forbudt i henhold til EF-traktatens artikel 81, stk. 1.

C. EFTA-Tilsynsmyndigheden anser ovennævnte meddelelse for at være EØS-relevant. For at opretholde lige konkurrencevilkår og sikre en ensartet anvendelse af EØS-konkurrencereglerne i hele Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde vedtager EFTA-Tilsynsmyndigheden nærværende meddelelse på basis af de beføjelser, der er tillagt den ved artikel 5, stk. 2, litra b), i tilsyns- og domstolsaftalen. Den agter at følge principperne og reglerne i denne meddelelse i forbindelse med anvendelsen af de relevante EØS-regler i specifikke sager.

D. Denne meddelelse erstatter Tilsynsmyndighedens meddelelse fra 1998 om aftaler af ringe betydning, der ikke falder ind under artikel 53, stk. 1, i EØS-aftalen ⁽²⁾.

I

1. I EØS-aftalens artikel 53, stk. 1, forbydes aftaler, der kan påvirke handelen mellem medlemsstater, og som har til formål eller til følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen inden for det område, der er omfattet af EØS-aftalen. Domstolen for De Europæiske Fællesskaber har præciseret, at

den tilsvarende artikel 81, stk. 1, i EF-traktaten ikke gælder, når aftalens virkning for handelen mellem medlemsstater eller for konkurrencen ikke er mærkbar. I henhold til EØS-traktatens artikel 6 og artikel 3 i tilsyns- og domstolsaftalen skal dette princip også anvendes på fortolkningen af EØS-traktatens artikel 53, stk. 1, hvorfor denne bestemmelse ikke finder anvendelse, når virkningen for handelen mellem deltagerne i EØS-aftalen eller for konkurrencen ikke er mærkbar.

2. I denne meddelelse kvantificerer EFTA-Tilsynsmyndigheden ved hjælp af markedsandelstærskler, hvad der ikke udgør en mærkbar begrænsning af konkurrencen i henhold til EØS-traktatens artikel 53 ⁽³⁾. Denne negative definition af »mærkbarhed« indebærer ikke, at aftaler mellem virksomheder, som overstiger tærskelværdierne i denne meddelelse, begrænser konkurrencen mærkbart. Sådanne aftaler kan stadig blot have ubetydelig virkning for konkurrencen og derfor muligvis ikke være omfattet af artikel 53, stk. 1 ⁽⁴⁾.

3. Der kan også være aftaler, som ikke er omfattet af artikel 53, stk. 1, fordi de ikke kan påvirke handelen mellem deltagerne i EØS-aftalen mærkbart. Dette spørgsmål behandles ikke i denne meddelelse. Denne meddelelse kvantificerer ikke, hvad der ikke udgør en mærkbar virkning for handelen. Det anerkendes imidlertid, at aftaler mellem små og mellemstore virk-

⁽³⁾ Kompetencen til at behandle individuelle sager, som henhører under EØS-aftalens artikel 53, er fordelt mellem EFTA-Tilsynsmyndigheden og Europa-Kommissionen efter reglerne i EØS-aftalens artikel 56. Kun én myndighed kan behandle en given sag.

⁽⁴⁾ Se f.eks. Domstolens dom i forenede sager C-215/96 og C-216/96 Bagnasco (Carlos) mod Banca Popolare di Novara og Casa di Risparmio di Genova e Imperia (1999), Sml. I-135, præmis 34-35. Nærværende meddelelse foregriber ikke de principper for vurderingen efter artikel 53, stk. 1, i EØS-traktaten, der er beskrevet i EFTA-Tilsynsmyndighedens meddelelse om retningslinjer for anvendelse af EØS-aftalens artikel 53 på horisontale samarbejdsaftaler, vedtaget ved Tilsynsmyndighedens beslutning nr. 393/01/KOL af 6. december 2001 (EFT C 266 af 31.10.2002, s. 1, og EØS-tillægget til EFT nr. 55 af 31.10.2002, s. 1), navnlig punkt 17-31, og i EFTA-Tilsynsmyndighedens meddelelse om retningslinjer for vertikale begrænsninger (EFT C 122 af 23.5.2002, s. 1, og EØS-tillægget til EFT nr. 26 af 23.5.2002, s. 3, navnlig punkt 5-20).

⁽¹⁾ EFT C 368 af 22.12.2001, s. 13.

⁽²⁾ EFT L 200 af 16.7.1998, s. 55, og EØS-tillægget til EFT nr. 28 af 16.7.1998, s. 13.

somheder som defineret i bilaget til EFTA-Tilsynsmyndighedens beslutning nr. 112/96/KOL af 11. september 1996 ⁽⁵⁾, sjældent mærkbart vil kunne påvirke samhandelen mellem deltagerne i EØS-aftalen. Små og mellemstore virksomheder er i den pågældende beslutning for nærværende defineret som virksomheder, som har færre end 250 ansatte, og som har enten en årlig omsætning, der ikke overstiger 40 mio. EUR, eller en årlig samlet balance, der ikke overstiger 27 mio. EUR.

4. I sager, der er omfattet af denne meddelelse, vil EFTA-Tilsynsmyndigheden hverken efter anmodning eller på eget initiativ indlede en procedure. Når virksomheder i god tro antager, at en aftale er omfattet af denne meddelelse, vil EFTA-Tilsynsmyndigheden ikke pålægge dem bøder. Selv om denne meddelelse ikke er bindende for EFTA-landenes domstole og myndigheder, tilsigter den at vejlede dem i forbindelse med deres anvendelse af artikel 53.

5. Denne meddelelse gælder også for vedtagelser inden for sammenslutninger af virksomheder og for samordnet praksis.

6. Denne meddelelse berører ikke fortolkninger af EØS-aftalens artikel 53 og/eller EF-traktatens artikel 81, som Domstolen eller De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans måtte anlægge.

II

7. EFTA-Tilsynsmyndigheden er af den opfattelse, at aftaler mellem virksomheder, der påvirker handelen mellem deltagerne i EØS-aftalen, ikke begrænser konkurrencen mærkbart, som omhandlet i artikel 53, stk. 1:

a) hvis aftaleparternes samlede markedsandel ikke overstiger 10 % på noget relevant marked, der er berørt af aftalen, når aftalen er indgået mellem virksomheder, der er faktiske eller potentielle konkurrenter på et af disse markeder (aftaler mellem konkurrenter) ⁽⁶⁾, eller

⁽⁵⁾ EFT L 42 af 13.2.1997, s. 33, og EØS-tillægget til EFT nr. 7 af 13.2.1997, s. 1. Denne beslutning svarer til Kommissionens henstilling 96/280/EF, EFT L 107 af 30.4.1996, s. 4. Kommissionen forventes at revidere sin henstilling og hæve den årlige omsætnings-tærskel fra 40 mio. EUR til 50 mio. EUR og tærskelen for den årlige samlede balance fra 27 mio. EUR til 43 mio. EUR.

⁽⁶⁾ EFTA-Tilsynsmyndigheden har udsendt en meddelelse om retningslinjer for anvendelsen af EØS-aftalens artikel 53 på horisontale samarbejdsaftaler (jf. fodnote 4), punkt 9. En virksomhed betragtes som en faktisk konkurrent, hvis den enten opererer på det samme relevante marked, eller, i fravær af aftalen, kan omstille produktionen til de relevante produkter og markedsføre dem på kort sigt, uden at det medfører betydelige ekstraomkostninger eller risici, som reaktion på en besked, varig stigning i de relative priser (direkte udbudssubstitution). En virksomhed betragtes som en potentiel konkurrent, hvis det kan godtgøres, at den, i fravær af aftalen, kunne og sandsynligvis ville foretage de nødvendige supplerende investeringer eller påtage sig andre omstillingsomkostninger for at komme ind på det relevante marked som reaktion på en besked, varig stigning i de relative priser.

b) hvis de enkelte aftaleparternes markedsandele ikke overstiger 15 % på noget relevant marked, der er berørt af aftalen, når aftalen er indgået mellem virksomheder, der ikke er faktiske eller potentielle konkurrenter på et af disse markeder (aftaler mellem ikke-konkurrenter).

For aftaler, som er vanskelige at kategorisere som enten aftaler mellem konkurrenter eller som aftaler mellem ikke-konkurrenter, gælder tærskelværdien på 10 %.

8. Når konkurrencen på et berørt relevant marked er begrænset af den samlede virkning af aftaler om salg af varer eller tjenesteydelser indgået mellem en række leverandører eller distributører (kumulativ markedsafskærmning som følge af parallelle netværk af aftaler med lignende virkninger på markederne), sænkes tærskelværdien i punkt 7 til 5 % for såvel aftaler mellem konkurrenter som for aftaler mellem ikke-konkurrenter. Individuelle leverandører eller distributører med markedsandele på under 5 % kan generelt ikke siges at bidrage væsentligt til en samlet afskærmende virkning ⁽⁷⁾. En samlet afskærmende virkning er ikke sandsynlig, såfremt mindre end 30 % af det relevante marked er dækket af parallelle (netværk af) aftaler med lignende virkninger.

9. EFTA-Tilsynsmyndigheden er desuden af den opfattelse, at aftaler ikke er konkurrencebegrænsende, hvis markedsandelene ikke overstiger tærskelværdierne på 10 %, henholdsvis 15 % og 5 %, fastsat i punkt 7 og 8, i to kalenderår i træk med mere end to procentpoint.

10. For at kunne beregne markedsandelen er det nødvendigt at afgrænse det relevante marked. Det består af både det relevante produktmarked og det relevante geografiske marked. Ved afgrænsningen af det relevante marked bør der tages hensyn til EFTA-Tilsynsmyndighedens meddelelse om afgrænsning af det relevante marked i forbindelse med EØS' konkurrenceret ⁽⁸⁾. Markedsandelene beregnes på grundlag af værdibaserede salgsdata eller, hvor det er relevant, værdibaserede indkøbsdata. Hvis sådanne data ikke er tilgængelige, kan vurderingen foretages på grundlag af anden pålidelig markedsinformation, herunder mængdebaserede data.

⁽⁷⁾ Se også EFTA-Tilsynsmyndighedens meddelelse om retningslinjer for vertikale begrænsninger (EFT C 122 af 23.5.2002, s. 1, og EØS-tillægget til EFT nr. 26 af 23.5.2002, s. 7, navnlig punkt 73, 142, 143 og 189). Mens der i retningslinjerne for vertikale begrænsninger i forbindelse med visse begrænsninger ikke blot henvises til den samlede markedsandel, men også til en bestemt leverandørs eller købers bundne markedsandel, vedrører alle tærskelværdier for markedsandele i nærværende meddelelse de samlede markedsandele.

⁽⁸⁾ EFT L 200 af 16.7.1998, s. 55, og EØS-tillægget til EFT nr. 28 af 16.7.1998, s. 3.

11. Punkt 7, 8 og 9 gælder ikke for aftaler, der indeholder nogen af følgende alvorlige begrænsninger:

1) hvad angår aftaler mellem konkurrenter som defineret i punkt 7, begrænsninger der direkte eller indirekte, alene eller kombineret med andre faktorer, som parterne har afgørende indflydelse på, har til formål ⁽⁹⁾:

- a) at fastsætte priser for salg af produkter til tredjemand
- b) at begrænse produktion eller salg
- c) at fordele markeder eller kunder

2) hvad angår aftaler mellem ikke-konkurrenter som defineret i punkt 7, begrænsninger, der direkte eller indirekte, alene eller kombineret med andre faktorer, som parterne har afgørende indflydelse på, har til formål:

- a) at begrænse køberens adgang til at fastsætte sin salgspris, uden at dette indskrænker leverandørens mulighed for at fastsætte maksimumssalgspriser eller vejledende salgspriser, forudsat at disse ikke som følge af pres eller incitamenter fra nogen af parterne får karakter af faste priser eller minimumssalgspriser
- b) at begrænse det område eller den kundegruppe, hvortil køberen må sælge aftalevarerne og -tjenesterne, undtagen når der er tale om følgende begrænsninger, som ikke er alvorlige:
 - begrænsning af aktivt salg ind i det eksklusivområde eller til den eksklusive kundegruppe, som er reserveret leverandøren, eller som leverandøren har tildelt en anden køber, forudsat at begrænsningen ikke begrænser køberens kunders salg

— begrænsning af køberens salg til slutbrugere, hvis køberen driver virksomhed i engrosledet

— begrænsning af det salg til uautoriserede forhandlere, der foretages af virksomheder, som deltager i et selektivt distributionssystem, og

— begrænsning af køberens adgang til at sælge komponenter, der er leveret med henblik på indarbejdning, til kunder, som vil anvende dem til at producere samme type varer som dem, der fremstilles af leverandøren

c) at begrænse det aktive eller passive salg til slutbrugere, der foretages af virksomheder, som deltager i et selektivt distributionssystem i detailleret, dog med mulighed for at forbyde et medlem af systemet at drive virksomhed fra et uautoriseret etableringssted

d) at begrænse krydsleverancer mellem forhandlere inden for et selektivt distributionssystem, herunder mellem forhandlere, der opererer på forskellige niveauer i omsætningen

e) at aftale en begrænsning mellem en leverandør af komponenter og en køber, der indarbejder disse komponenter, som hindrer leverandøren i at sælge de pågældende komponenter som reservedele til slutbrugere, eller til reparatører eller andre tjenesteydere, som ikke er udpeget af køberen til at reparere eller yde service på køberens varer.

3) hvad angår aftaler mellem konkurrenter som defineret i punkt 7, hvor konkurrenterne for så vidt angår aftalen opererer på forskellige niveauer i produktions- eller distributionskæden, enhver alvorlig begrænsning opregnet under nr. 1 eller 2 ovenfor.

12.

1) I denne meddelelse omfatter udtrykkene »virksomhed«, »aftalepart«, »distributør«, »leverandør« og »køber« tillige disses respektive forbundne virksomheder.

2) »Forbundne virksomheder« er:

a) virksomheder, hvori en af aftaleparterne direkte eller indirekte

— kan udøve mere end halvdelen af stemmerettighederne, eller

— kan udpege mere end halvdelen af medlemmerne af bestyrelsen, direktionen eller andre organer, som repræsenterer virksomheden i retlig henseende, eller

— har ret til at lede virksomhedens forretninger

b) virksomheder, som direkte eller indirekte har de under litra a) anførte rettigheder eller beføjelser over en af aftaleparterne

⁽⁹⁾ Uden at foregribe situationer med produktions-joint ventures med eller uden fælles distribution som defineret i artikel 5, stk. 2, i den retsakt, der er henvist til i punkt 6 bilag XIV til EØS-aftalen, og artikel 5, stk. 2, i den retsakt, der er henvist til i punkt 7 i bilag XIV til EØS-aftalen (henholdsvis Kommissionens forordning (EF) nr. 2658/2000 og Kommissionens forordning (EF) nr. 2659/2000, EFT L 304 af 5.12.2000, s. 3 henholdsvis s. 7).

- c) virksomheder, hvori en under litra b) anført virksomhed direkte eller indirekte har de under litra a) anførte rettigheder eller beføjelser
 - d) virksomheder, hvori en aftalepart sammen med en eller flere af de virksomheder, der er nævnt under litra a), b) eller c), eller hvori to eller flere af sidstnævnte virksomheder i fællesskab har de rettigheder eller beføjelser, der er nævnt under litra a)
 - e) virksomheder, hvori de rettigheder eller beføjelser, der er nævnt under litra a), indehaves i fællesskab af:
 - aftaleparter eller deres respektive forbundne virksomheder, som omhandlet under litra a)-d), eller
 - en eller flere af aftaleparterne eller en eller flere af deres forbundne virksomheder, som omhandlet under a)-d), og en eller flere tredjemænd.
- 3) Hvad angår nr. 2, litra e) fordeles markedsandelene for de virksomheder, der kontrolleres i fællesskab, ligeligt mellem de virksomheder, der har de rettigheder og beføjelser, der er nævnt under nr. 2, litra a).
-

MEDDELELSE

Den 21. marts 2003 udkommer »Fælles sortsliste over grøntsagsarter — 15. tilføjelse til 21. samlede udgave« som *Den Europæiske Unions Tidende* C 68 A.

For abonnenter på EU-Tidende er nummeret gratis for hvert abonnement og i den/de pågældende sprogversion(er). Abonnenter, der ønsker at modtage denne EU-Tidende, bedes returnere nedenstående bestillingsseddel i udfyldt stand med angivelse af deres abonnementskode (findes til venstre på forsendelsesetiketterne — begynder med O/.....). Den pågældende EU-Tidende leveres gratis i op til et år fra udgivelsesdatoen.

Hvis De ikke er abonnent, men alligevel er interesseret i et eksemplar af dette nummer af EU-Tidende, kan De købe det ved henvendelse til vores salgsagenter (se bagsiden).

Denne EU-Tidende er — ligesom alle EUT-udgaver (L, C, CE) — gratis tilgængeligt på Internet: <http://europa.eu.int/eur-lex>

BESTILLINGSSEDDEL

**Kontoret for
De Europæiske Fællesskabers
Officielle Publikationer**
Abonnementsafdelingen
2, rue Mercier
L-2985 Luxembourg

Min abonnementskode er: O/.....

Send mig venligst ... gratis eksemplar(er) af **EU-Tidende C 68 A/2003**, som jeg har ret til ifølge mit (mine) abonnement(er).

Navn:

Adresse:

.....

Dato: Underskrift: